BIBLIOTECA MINERVEI

IOAN SLAVICI

Educația Rațională

No. 45
30 BANI

www.dacoromanica.ro

Numere apărute din Biblioteca Minervei

1. **M. Sadoveanu.** — Duduia Margareta.
2. **L. Andreiew.** — Guvernatorul.
3. Nuvele.
4. **Prosper Mérimée** — Carmen.
5. **M. Eminescu.** — Proza literară.
6. **T. Robeanu.** — Poezii postume.
7. **Alphonse Daudet.** — Scrisori din moara mea.
8. **Teodor Vârnav.** — Istoria vieţii mele.
9. **Ioan Slavici.** — Spiru Călin.
10. **I. Rossignon.** — In livadă.
11-12. **I. N. Potapenko.** — In slujba adevărată.
13. **N. N. Beldiceanu.** Cea dintâiu iubire.
14. **Karl Emil Franzos.** — Vrăjitoarea.
15. **C. Negruzzi.** — Traduceri în proză.
16.—17. **N V. Gogol.** — Taras Bulba. Vol. I şi II.
18. **Al G. Doinaru.** — Călugărul Gherasim.
19. **I. Slavici.** — Din valurile vieţii.
20. **Camille Flammarion.** — Visuri înstelate.
21. **Ivan Turgheniev.** — Povestiri vânătoreşti.
22. **R. Festeticz.** — Ţărmuri bizare.
23. **Grazia Deledda.** — Valurile vieţii.
24. **Mumuleanu, Hrisoverghi, Cuciureanu.** — Scrieri alese.

www.dacoromanica.ro

EDUCAŢIUNEA RAŢIONALA

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA „MINERVEI“

No. 45.

I. SLAVICI

EDUCAȚIUNEA RAȚIONALĂ

BUCUREȘTI
«MINERVA», — Institut de Arte Grafice și Editură. — Bulevardul Academiei 3. — Edgar-Quinet 4.
1909

www.dacoromanica.ro

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE «MINERVA»
B-DUL ACADEMIEI 3. — STR. EDGAR QUINET 4.

Reproducerea oprită.

www.dacoromanica.ro

CREŞTEREA RAŢIONALA

NOŢIUNI GENERALE

Omul e la începutul vieţii lui o fiinţă cu desăvârşire neputincioasă şi astfel o sarcină pentru semenii lui: natura s'a îngrijit însă, ca sarcina aceasta să fie purtată cu mulţumire, şi nu numai părintele, ci ori-şi-care om e din fire pornit a purtà grijă de cei mai slabi decât dânsul.

Nevoile vieţii şi slăbiciunile individuale pot să înnăbuşe pornirea aceasta, dar nu pot s'o stângă, şi numai omului desbrăcat prin patimi de firea omenească îi este nesuferită purtarea de grijă pentru copii.

Privind lucrurile din punctul de vedere etic, copilul e un nou factor în desvoltarea omenirii, o enigmă, care numai încetul cu încetul se desleagă: ori şi care ar fi dar individualitatea lui încă necunoscută, nimeni nu poate să ştie, ce are să iasă din el, şi astfel nu poate nimeni să-l în-

www.dacoromanica.ro

lături fără ca să'şi facă grele mustrări şi fără ca să fie osândit cu toată asprimea.

Chiar şi numai prin faptul, că s'a nascut, copilul produce în viaţa celor mai de-aproape ai săi, deci într'un mai îngust ori mai larg cerc social, o schimbare în bine îndemnând pe cei ce-l iubesc să lucreze cu mai multă râvnă şi ajutându-i să se stăpânească pe sine.

De oare-ce persoană e omul gândit cu toate legăturile lui în societate, personalitatea numai în familie poate să ajungă la deplina ei desvoltare, iar familia numai prin sporul de copii se desăvârşeşte. Lipsa de copii nu e dar numai o nenorocire familiară, ci tot odată şi o cauză de desorganisare socială. Oameni răsleţi şi familii fără de copii sunt semne de decadenţă socială, şi de aceea totdeauna şi pretutindeni ori şi ce încercare de a opri sporul de copii e un greu păcat şi un atentat asupra societăţii.

Părinte în înţelesul etic al cuvântului nu e cel ce dă viaţa, ci cel ce poartă grijă pentru buna ei desfăşurare, adopţiunea desăvârşeşte dar şi ea personalitatea şi în toate timpurile purtarea de grijă pentru copiii altora a fost socotită chiar mai presus de purtarea de grijă pentru copiii proprii.

Dată fiind pornirea firească de a purtă grijă de copii, această purtare de grije e una din mul-

www.dacoromanica.ro

ţumirile vieţii omeneşti şi dreptul de a fi părinte i se cuvine ori şi cărui om ajuns la maturitate. Se admite renunţarea la acest drept în anumite împrejurări, şi compătimim, dar nu osândim pe cel ce nu se simte în stare să-şi crească copilul, Renunţarea e în interesul atât al copilului, cât şi'n al societăţii, căci n'ar puteă să iasă decât oameni răi ori nenorociţi din copiii lăsaţi în părăginire ori chinuiţi, care în toate clipele trebue să simtă, că sunt o sarcină pentru purtătorii lor de grijă.

Numai în societăţile, în care popoarele se susţin luptându-se mereu şi între elé şi cu animalele, copilul e considerat ca un spor de puteri vii şi de aceea sunt lepădaţi, ca la Sparta, copiii plăpânzi ori infirmi.

Cu cât stadiul de desvoltare socială e mai înaintat, cu atât mai generală e purtarea de grijă pentru copii şi cu atât mai multe înlesniri li se dau părinţilor în ceea ce priveşte creşterea copiilor săi. In societatea noastră modernă o însemnată parte din sarcină o ia asupra sa statul şi în genere societatea prin susţinerea aşezămintelor de cultură ori de adăpost pentru copii.

Astfel li-e dată părinţilor în mare grad putinţa de a renunţà fie în parte, fie în total la mulţumirea de a-şi creşte ei înşi-şi copiii.

www.dacoromanica.ro

Acela, care nu face renunţarea ori primeşte de bună voie sarcina purtării de grijă, ia asupra sa răspunderea pentru întreaga viaţă a viitorului om.

Din răspunderea aceasta rezultă atât datoriile şi drepturile părinţeşti, cât şi principiile fundamentale ale creşterii.

Părinţii nu au şi nici nu pot avea nici o datorie către copiii lor, şi copilul nu poate să pretindă nimic dela cei ce i-au dat viaţa: tot ceea ce facem pentru copii e jertfă de bună voie, dovadă de dragoste curată şi are să fie dar din prisos.

Au însă părinţii în ceea ce priveşte pe copiii lor datorii faţă cu societatea şi faţă cu familia în deosebi.

Faţă cu societatea părintele are datoria de a purtà de grijă, ca copilul să nu supere pe nimeni, să nu fie o sarcină pentru alţii şi să iasă om destoinic de a se susţine însu-şi pe sine. In societăţile bine organizate datoria aceasta e precizată în toate amănuntele ei prin obiceiuri şi prin legi positive, în virtutea cărora părintele, fie el natural ori adoptiv, poate să fie siluit a da copilului său, potrivit cu starea sa: hrană, adăpost, îmbrăcăminte, căutare în caz de boală şi pregătire pentru o carieră oarecare.

Tot în virtutea acestei datorii faţă cu societatea,

www.dacoromanica.ro

iar nu în virtutea vreunui drept firesc, copilul ia o parte din averea rămasă de la părinții săi.

De oarece iubirea către progenitură e unul din cele mai active simțăminte omenești și orișicare om se simte greu jignit de nedreptatea făcută progeniturii sale, soții între dânșii și față cu părinții lor au în ceea ce-i privește pe copii chiar mai mari și mai aspre datorii decât față de societatea.

Numai iubindu-ți copiii răsplătești iubirea părinților tăi, și prin nimic nu poți să-i jignești pe aceștia mai adânc de cât prin lipsa purtării de grijă pentru copiii tăi.

Din această datorie către părinți rezultă datoriile către frați și rude, — familia în înțeles mai larg, care e interesată, ca toți membrii ei să fie oameni cum se cade.

Cu atât mai aspre sunt datoriile soților între dânșii.

Insoțiți de buna voie, ca să se ajute între dânșii și să-și facă unul altuia viața plăcută, soții iau prin actul căsătoriei cele mai grele îndatoriri în ceea ce privește purtarea de grijă pentru copii și numai împreună pot să crească copiii, numai împreună pot să renunțe la ei, numai împreună pot să adopteze, numai împlinindu-și datoriile părintești pot să trăiască în armonie.

www.dacoromanica.ro

Acesta e temeiul etic, pe care se razămă monogamia, indisolubilitatea căsătoriei şi chiar principiul, ca omul o singură dată în viaţa lui să se căsătorească ca preoţii bisericii noastre.

E nefirească şi astfel rea şi mai mult ori mai puţin nenorocită orişice însoţire cu copii, care nu sunt ai ambilor soţi. Orşicare ar fi deci legile ori obiceiurile, omul înţelept nu va lua în căsătorie o femee cu copii fără ca să adopteze pe aceşti copii şi, având el copii, se va căsători numai cu o femee, care îi adoptează copiii. Altfel căsnicia e numai o tovărăşie de afaceri.

Cel mai cu minte dintre toţi oamenii, care au trăit pân'acum pe faţa pământului, Confuciu, ţiind seamă de neajunsurile firii omeneşti, nu opreşte poligamia, nici nu impune indisolubilitatea căsătoriei, dar dispune, ca toţi copiii să fie de drept ai uneia şi aceleiaşi soţii şi numai ai ei şi al soţului ei, căci într'o familie numai un tată şi numai o mamă pot să existe, care sunt pentru toţi copiii de o potrivă tată şi mamă.

Au fost oameni, ba chiar şi societăţi întregi, care s'au abătut dela aceste principii în ceeace priveşte firea vieţii familiare, dar oamenii au trecut şi societăţile s'au destrămat. Ştim cu toţii, că Jean Jaques Rousseau, şi filosof, şi propagator de principii în ceea ce priveşte educa-

www.dacoromanica.ro

țiunea, și-a lepădat copilul: lumea însă nu l'a iertat și nici n'are să-l ierte. — Ea te plânge când ești nevoit să dai copilul tău cuiva, care-l primește cu toată dragostea și ia bucuros sarcina de a purtă grijă de el, dar te osândește când îl părăsești în voia întâmplării ori nu ai destulă purtare de grijă pentru el.

Traiu bun și liniștit poate să fie numai între soți, care, având aceiași, copii, împlinesc cu aceași mulțumire aceleași datorii.

Sarcina de părinte e cea mai frumoasă din toate, pe care omul poate să le poarte în viața aceasta, și vrednic de ea este numai cel ce știe s'o poarte cu mulțumire și fără de a se plânge vre-o dată de greutatea ei. De aceea trebue să-și cruțe sănătatea, să-și îndoiască silințele, să-și mărginească trebuințele, să-și păstreze liniștea sufletească, să-și sporească avutul, să-și păstreze bunul nume, să se stăpânească mai vârtos pe sine însuși. In aceasta consistă înrâurirea moralisătoare a copilului asupra părintelui, și mulți oameni porniți pe căi rele se'ntorc la buna viețuire din iubire către copiii lor, multe vieți se strică în lipsă de copii.

Numai oameni cu desăvârșire desbrăcați de firea omenească se plâng, că li-e grea sarcina de pă-

www.dacoromanica.ro

rinte, şi aşteaptă să fie siluiţi a-şi face datoria în ceeace priveşte pe copiii lor.

Fiind aşa, drepturile părintelui faţă cu copilul sunt tot atât de nelimitate ca datoriile copilului faţă cu părintele, care i-a dat viaţa, i-a păstrat-o şi a purtat grijă de întreaga ei desfăşurare.

Societatea limitează aceste drepturi ale părintelui potrivit cu interesele ei.

Are pretutindeni părintele dreptul de a-şi face datoria hotărând mediul şi condiţiunile, în care se petreçe viaţa şi desvoltarea copilului, are dreptul de-a înrâuri asupra lui prin îndrumări, prin pedepse ori prin recompense, de a-i chivernisi avutul, de a-i hotărî cariera, chiar de a-şi da părerea în ceeace priveşte căsătoria lui, dar toate aceste în mărginile trase de obiceiuri şi de legi.

Orişicare ar fi aceste mărgini, atât bunul nume, cât şi fericirea părintelui atârnă în mare grad de la priceperea, cu care se foloseşte de aceste drepturi şi una din cele mai mari mulţumiri ale vieţii e să poţi zice, ca ai dat copiilor tăi o bună educaţiune.

De oarece orişicare om poate să fie părinte chiar şi fără ca să vrea, e lucru firesc, că orişicare om poate să fie şi bun educator cel puţin când vrea cu tot dinadinsul. E destul să asculţi glasul firii omeneşti şi să-ţi stăpâneşti slăbiciu-

www.dacoromanica.ro

nile individuale pentruca să faci în materie de educațiune totdeauna ceeace este bine pentru copil. Acela, care iubește cu adevărat și e stăpân pe sine, nu are nevoie de nici o știință, ca să ajungă încetul cu încetul la mulțumirea de a-și fi crescut bine copiii, și sunt foarte mulți oamenii cum se cade, care n'au avut parte decât de o educațiune cu desăvârșire impulsională.

Nu mai încape cu toate aceste nici o îndoială, că mai ușor ascultăm glasul firii, dacă știm, care anume este el, și mai ușor ne stăpânim, când suntem ajutați de convingeri bine întemeiate.

Ne ușurăm dar sarcina de educatori și ni-o facem mai plăcută, dacă suntem dumiriți, ce este educațiunea și cum are să fie făcută ea în mod rațional.

Chiar și dacă n'ar fi dar mai bună, educațiunea rațională e mai ușoară decât cea impulsională, mai sigură în cea ce privește efectele ei și mai plăcută pentru cel ce o face.

In orișicare lucrare continuată cu oarecare stăruință avem, înainte de toate, să fim dumiriți asupra felului lucrării, apoi să ne dăm seamă despre scopul urmărit prin ea și să facem în cele din urmă o alegere potrivită cu acest scop în ceeace privește mijloacele, de care avem să ne folosim.

www.dacoromanica.ro

Şi în materie de educaţiune avem dar să ne dumirim, ce va să zică educaţiune raţională, care e scopul urmărit prin ea şi care sunt mijloacele de educaţiune.

I. EDUCAŢIUNEA.

Citind prin ziare, prin reviste ori prin cărţi. asistând la conferenţe publice ori audiând cursuri, foarte uşor ajungem să ne facem gândul, că educaţiune şi creştere sunt, la urma urmelor, acelaşi lucru, spus cu două vorbe deosebite, una veche, iar alta primită de curând în limba noastră.

Gândul acesta e greşit şi greşit ar rămâne chiar şi dacă pedagogi cu mare autoritate l'ar fi având.

«*A creşte* va să zică a se desvolta prin sine însu-şi, iar desvoltarea aceasta atârnă nu numai de la firea individuală, ci tot odată şi de la împregiurările, în care se desfăşură viaţa.

Firea individuală e dată şi invariabilă; sunt însă întâmplătoare împregiurările, şi ele pot să fie prefăcute: orişice deosebire în ceeace priveşte creşterea resultă dar numai din prefacerea împregiurărilor, şi cu cât mai priincioase sunt împregiurările, cu atât mai bine se petrece creşterea.

Ne este deci dată nouă oamenilor putinţa de

www.dacoromanica.ro

a hotărî prin prefacerea intenționată a împregiurărilor întregul mers al creșterii, și această purtare de grijă pentru desvoltarea altei ființe e ceeace ce numim creștere în înțelesul activ al cuvântului.

Creștem noi oamenii plante, animale și oameni purtând grijă, ca împregiurările, în care li se desfășoară viața, să fie priincioase pentru desvoltarea lor.

Creșterea e rațională, dacă e făcută în vederea unui scop bine lămurit și dacă împregiurările sunt alese potrivit cu accst scop. Astfel Englejii au produs prin creștere rațională cai de cursă, cai de trăsură și cai de povară, porci care dau multă grăsime, și porci cu carne multă, oi cu lână lungă, tare și creață, ca postavul să fie și tare și elastic.

Scopul firesc al creșterii, aceasta ni-o spun până chiar și zarzavagiii, nu poate să fie decât ca ființa, pe care o creștem, să ajungă fie în total, fie în anumită parte a ei la limita extremă a putinței sale de desvoltare.

A voi mai mult ori altă ceva e împotriva firii, iar a voi mai puțin e lipsă de cuvenită purtare de grijă, și atât într'un cas, cât și în cel-lalt ființa e jignită în desvoltarea ei, deci creșterea e proastă.

www.dacoromanica.ro

Prima şi cea mai neapărată condiţiune pentru creşterea raţională e să cunoaştem bine firea cea adevărată a fiinţei ce voim să creştem, căci numai aşa putem să ştim, cum anume avem să purtăm grijă de ea.

De oarece împregiurările, în care se petrece viaţa, nu sunt niciodată cu desevârşire priincioase, desvoltarea e totdeauna mai mult ori mai puţin defectuoasă şi fiinţele sunt toate mai mult ori mai puţin pocite, fie prea mult, fie prea puţin desvoltate într'unele părţi ale lor. Nu e nici o plantă, nici un animal şi nici un om aşa, cum după firea sa cea adevărată ar trebui să fie.

Prin purtarea de grijă a crescătorului părţile prea slabe se întăresc, iar cele prea tari, prin compensaţiune firească, slăbesc, deci fiinţa se rotunjeşte, se desăvârşeşte, se apropie de forma cea ideală.

Această desăvârşire a fiinţei prin stăruitoare purtare de grijă e ceea ce numim cultură în deosebire de creştere în genere.

Prin cultura adevărată se corectează natura în întreaga lume organică.

Luându-şi însă scopul din trebuinţele sale, omul face şi culturi spre a desechilibra fiinţa. Trandafirul şi o mulţime de alte plante de tot felul sunt resultate ale unei asemenea culturi făcute în ve-

www.dacoromanica.ro

derea vreunui scop utilitar, fiinţe mai mult ori mai puţin pocite potrivit cu trebuinţele omului.

Tot astfel se face cultura de animale, ba pana chiar şi oameni sunt adeseori crescuţi în vederea unor anumite scopuri de cele mai multe ori nenepotrivite cu firea lor adevarată.

E învederat, că asemenea cultură, care nu drege, ci strică fiinţa, nu e raţională decât în ceea ce priveşte potrivirea împregiurărilor cu scopul: cultura cea adevărată consistă în desăvârşirea fiinţei potrivit cu firea ei, care nu desechilibreaza fiinţa.

Omul şi el singur în întreaga lume vieţuitoare poate să poarte grijă şi de sine însuşi, deci să se crească, să se cultiveze însuşi pe sine. El nici nu are deci să fie crescut ca plantele ori ca animalele, ci urmează să fie îndrumat a purta el însuşi grijă de sine căutând cele mai priincioase împrejurari pentru desăvârşirea propriei lui fiinţe.

Îndrumarea aceasta e ceea ce numim educaţiune în deosebire de creştere, şi nici plantelor, nici animalelor, care nu pot să poarte ele însele grijă de sine, nu li se poate face educaţiune, ci numai creştere.

Acesta e gândul cel luminos, pe care n'avem să-l perdem în lucrarea educativă nici o dată din vedere.

Simpla purtare de grija pentru buna desvol-

www.dacoromanica.ro

tare trupească şi sufletească poate să fie bună creştere, bună deprindere, bună dresură, bună îndrumare pentru viaţă, dar nu este educaţiune în înţelesul, în care întrebuinţăm vorba noi cei ce am râde de omul, care ni-ar spune, că face educaţiunea unei plante, ori a vreunui animal.

In educaţiune e cuprins gândul deprinderii de a purta grijă de sine însu-şi. Fără deprinderea aceasta creşterea, ori şi cât de îngrijită ar fi ea, preţueşte puţin, căci omul deprins, ca alţii să poarte grijă de el, e cu desăvârşire atârnător de împrejurări şi-şi perde rostul îndată ce e lăsat de capul lui. Intâlnim la fiecare pas tineri şi mai ales fete, care au avut parte de creştere foarte bine îngrijită, dar se pèrd îndată ce ies de sub privigherea celor ce li-au făcut creşterea.

E lucru uşor să stăpâneşti pe un copil, să-l ţii de scurt, să priveghiezi de aproape, să-l pui să facă ceea ce vrei tu şi să nu-l laşi să se supună relelor porniri ale firii lui individuale. Cum rămâne însă după ce a ieşit de sub stăpânirea ta, după ce nu mai poţi să-l ţii de scurt, nu mai ai privighierea asupra lui şi nu mai poţi nici să-l sileşti, nici să-l opreşti? Ce se alege de roadele ostenelelor tale îndelungate şi adese ori şi grele?

Chiar şi bunul simţ firesc te îndrumează să-l deprinzi cu mulţumirea de a fi făcut binele, pe

www.dacoromanica.ro

care-l vrei, din propriul lui îndem, iară nu din supunere către tine, nici de frică, nici în vederea vreunei răsplătiri. Deprins odată așa, el e om în înțelesul cel bun al cuvântului, se stăpânește însuși pe sine, se are însuși pe sine în deaproape priveghere și face în toate împrejurările ceea ce știe, că e bine.

E fără îndoială mai greu așa, dar numai așa e bine, numai așa i se dă cultura morală în deosebire de cultura vieții organice.

Deprins de mic a purtă însuși grijă de sine, omul e cuprins încetul cu încetul de simțământul, că sufletește el însuși s'a făcut și urmează a se face pe sine, se simte răspunzător pentru tot ceea ce face și-și dă totdeauna silința de a se stăpâni pe sine, ca să fie mereu mulțumit cu propriul său fel de a fi, și această mulțumire de sine însuși e temelia fericirii omenești.

Cultura morală consistă în stăpânirea de sine astfel înțeleasă, și omul, care o are, poartă în toate împrejurările grijă de propria sa sănătate și de buna sa desvoltare trupească, își dă toată viața lui silința să-și desvolte mintea și s'o îmbogățească cu cunoștințe, își înfrânează poftele și pornirile de tot felul, nu se lasă să fie înduplecat fie de împrejurări, fie de oameni a face ceea ce

www.dacoromanica.ro

e contra convingerii lui, își corege și desăvârșește mereu ființa și astfel e mulțumit de sine însuși chiar și'n mijlocul celor mai mari nenorociri, iubește viața și nu e'n stare să urască nici pe dușmanii lui.

Omul lipsit de cultură morală însă, neavând purtare de grija pentru sine însuși, nu e nici stăpân pe sine, e determinat de împrejurări, de oameni ori de impulsiuni momentane și astfel se socotește jertfa a lumii, în care-și petrece viața. Ori și câtă vigoare trupească ar fi având, ori și cat de inteligent ar fi, or și cât de strălucită i-ar fi posițiunea materială și cea socială, el e mereu nemulțumit cu sine însuși și cu viața, mereu se desvinovățește zicând: Ce să-mi fac, dac'așa m'a nascut mama, dac'așa am fost crescut, dac'așa e lumea'n care trăiesc, dacă sunt multe și mari nevoile vieții!?

Sbuciumată și chinuită e, în lumea aceasta, viața lui de călător fără de călauză.

Îndrumarea educativă se dă în timpul copilăriei, dar educațiunea se urmează în tot timpul vieții, și de acea nu are nimeni dreptul de a se plânge fie de nașterea sa, fie de creșterea, pe care a primit-o. Fiecare poate să'și coreaga însuși prin sine ființa, și de aceea el și nu mai el e vinovat de neajunsurile ei. Pot să te ierte alții, tu însu-ți

www.dacoromanica.ro

însă te desvinovățești, dar nu te ierți nici odată, dacă nu te știi ceea ce simți c'ai putea să fii.

Are și educabilitatea hotarele ei firești, peste care nu poate nimeni să treacă, și nemulțumit cu sine însuși e numai cel ce se simte departe de aceste hotare.

Lumea se uită cu oare-care curiositate, ba câteodată chiar cu un fel de mulțumire diavolească la cocoașa, pe care o ai în spinare, dar tu o porți cu resignațiune; îți faci însă toată viața ta grele mustrări, dacă degetul cel mic ți-a rămas strâmb în urma propriei tale negligențe.

Avem dar în educațiune să ținem seamă de educabilitate și să nu pierdem niciodată din vedere limitele ei firești.

1. Educabilitatea.

Să mergi cât mai des la mormântul strămbunilor tăi, să-ți reamintești însușirile lor covârșitoare și să-ți dai silința de a cultiva în copiii tăi pe cele bune și de a stârpi pe cele rele.

Cam așà le zice Confuciu Chinezilor când institue cultul strămbunilor, pe care l-am cam avut și noi Românii, dar, civilisându-ne, am început a'l parasi ca lucru bun numai pentru biata de

www.dacoromanica.ro

societate chinezească, pe care lumea abia de vro-o cinci mii de ani o mai sufere în mijlocul ei.

E în adevăr ori şi care fiinţă omenească, prin atavism, e încă din naştere mai mult ori mai puţin pocită. Fiind unele părţi prea mult, iar altele prea puţin desvoltate, trupul şi, ca urmare adeseori şi sufletul e mai mult ori mai puţin desechilibrat, iar în timpul creşterii acest desechilibriu se măreşte, dacă nu avem destulă purtare de grijă pentru înlăturarea lui.

La aceasta se gândeşte Românul când zice «Boala din născare lecuire n'are.»

Intrebarea e însă până unde e adevărată această zicătoare.

Dac'am admite, că nu se pot înlătură prin stăruitoare purtare de grijă neajunsurile firii individuale şi că zadarnice sunt silinţele de a corectă fiinţa omenească, ori şi ce discuţiune în materie de educaţiune e lipsită de raţiune.

De şi Chinez în cel mai straşnic înţeles al cuvântului, Confuciu exprimă un gând foarte mare când zice, că ceea ce nu se poate în individ, se poate în familie, ceea ce nu se poate în scurtul timp al unei vieţi de om, are să se facă în mai lungul timp trăit de mai multe generaţiuni.

In lumina ştiinţei noastre moderne gândul acesta se presentă ca adevăr neîndoios.

www.dacoromanica.ro

Ştim adecă cu toată siguranţa, că ori şi care organ are o anumită tendenţă de a funcţionă şi că tendenţa aceasta creşte ori scade potrivit cu vigoarea organului.

Tot atât de sigur ştim, că ori şi care organ se fortifică funcţionând normal, slăbeşte funcţionând prea puţin şi se 'mbolnăveşte funcţionând în mod excesiv.

Dacă aşa este, într'un organism desechilibrat organele prea mult desvoltate, având o mare tendenţă de a funcţionă, se vor fortificâ din ce în ce mai mult, iar cele prea puţin desvoltate, având puţină tendenţă de a funcţionă, vor slăbi din ce în ce mai mult. Organismul se va desechilibrâ deci şi mai rău în timpul vieţii, iar desechilibrul se va moşteni şi va creşte din generaţiune în generaţiune, încât în cele din urmă vor rezultă oameni degeneraţi, care nu mai sunt buni de nimic, — ceea ce s'a şi întâmplat pe ici pe colo pe faţa pământului.

Nu se cere dar multă filosofie, ci numai destulă minte sănătoasă, ca să înţelegem, că pentru conservarea socială e neapărată nevoie, ca să se ferească fiecare de păcatele părinţilor săi şi să cultive în copiii săi virtuţile neamului său.

Ear lucrul acesta e cu putinţă, căci nu avem decât să priveghiem, că organele mai slabe să

www.dacoromanica.ro

fie puse mereu în funcţionare pentruca să se fortifice până la limita putinţei lor de desvoltare, iar cele prea tari să fie cruţate pentruca să mai slăbească. — Organismul astfel mai echilibrat se va transmite apoi prin moştenire, şi ceea ce nu se poate obţine în timpul unei vieţi, va rezultà în timpul mai multor generaţiuni, dacă purtarea de grijă va fi stăruitoare atât în familie, cât şi în fiecare individ.

Avem dar două educabilităţi, una familiară, care e mare, nu însă nelimitată, iar alta individuală, care e mai mică, dar destul de largă.

De astă dată nu poate să fie vorba decât de educabilitatea individuală; e însă lucru hotărâtor pentru viaţa fiecăruia să-şi dea seamă despre importanţa, pe care o are ca părinte pentru conservarea societăţii şi pentru fericirea obştească şi să ştie, de ce anume mumele bune sunt cel mai sigur razăm al ori şi cărei societăţi.

Nu mai încape nici o îndoeală, că ele pot să corecteze fiinţa trupească prin o stăruitoare purtare de grijă, şi întrebarea e numai, dacă pot ori nu să corecteze şi pe cea sufletească.

E veche, dar încă tot actuala cestiunea, daca sufletul e ori nu ceva deosebit de trup.

Dacă vom admite, că e numai un rezultat al funcţionării organismului trupesc, n'o să ne mai

www.dacoromanica.ro

îndoim, că atunci, când corectăm trupul, se corectează și sufletul. — Materialiștii nu pot dar să pună la îndoeală educabilitatea omului: nu numai plantele și animalele, ci și oamenii pot să fie duși prin cultură stăruitoare spre desăvârșire.

Sunt însă între noi și creștini ori oameni, care s'au deprins cu gândul, că Platon, Buddha, Confuciu și mulți alții au dreptate când zic, că ființa sufletească e cu totul deosebită de cea trupească, și aceștia ușor ajung să stea, ca Schopenhauer, la îndoială, dacă putem ori nu să înrâurim asupra acestui suflet, pe care-l simte fiecare'n sine însuși, dar nu-l vedem, nu-l pipăim, nici nu-l auzim decât fiind spiritiști.

Chiar și Schopenhauer admite însă educabilitatea sufletească.

El e de părerea, că existența sufletească e nelimitată în timp și că omul s'a zămislit și s'a întrupat din buna lui voie atunci când a voit și în împrejurările, pe care însuși și le-a ales. El nu e dar vinovat de ceea ce face, ci de ceea ce este, căci el însuși și-a ales potrivit cu firea sa sufletească împrejurările, în care i se petrece viața. El admite dar două caractere individuale: unul inteligibil, așa cum sufletul e în starea lui neîntrupată, însuși prin sine, și altul empiric, așa cum îl fac împrejurările, în care se petrece viața.

www.dacoromanica.ro

Asupra acestui caracter empiric putem să înrâurim refăcând împrejurările, şi, admiţând felul de a vedea al lui Schopenhauer, scopul raţional al educaţiunii e să facem, ca să iasă cât mai bine la iveală caracterul inteligibil, firea cea adevărată a omului.

Nu avem nevoie însă de asemenea subtilităţi metafisice pentru ca să ne încredinţăm despre educabilitatea sufletească. Un lucru e mai presus de orişice îndoială: că orişicare şi orişicum ar fi fiinţa sufletească, în lumea aceasta ea nu se poate da pe faţă decât prin mijlocireá trupului, că trupul e nu locaşul, ci organul de manifestare al sufletului, mediul, prin care se revelă. Acolo, unde nu e trup omenesc, poate să fie suflet, dar nu şi pentru noi muritorii, care numai oglindită în trup putem să vedem lumea.

Dacă nu are sufletul nici o însuşire intuitivă, nu putem noi oamenii cu mintea mărginită să facem nici o deosebire între un suflet şi alt suflet, ci trebue neapărat să le gândim ca fiind toate la fel. Aceleaşi fel de suflet se dă pe faţă în deosebiţi oameni în deosebite chipuri pentru ca sunt deosebite trupurile, prin care se revelă.

Nici între bărbat şi femee, nici între omul genial şi cel tâmpit, nici între omul generos şi făcă-

www.dacoromanica.ro

torul de rele deosebirile nu sunt pentru sărăcia înțelegerii noastre sufletești, ci trupești.

Și pentru noi dar educațiunea are, ca pentru materialiști, în vedere desăvârșirea organismului trupesc, căci cu cât organismul e mai desăvârșit, cu atât mai luminos se dă pe față ființa sufletească, cu atât mai curată e oglinda, în care se arată sufletul, cu atât mai bine e adaptat mediul de revelare, cu atât mai deplină e stăpânirea sufletului asupra materiei.

De aceea cultura morală înlătură deosebirile individuale, scoate la iveală firea omenească și-i apropie pe oameni unii de alții: cu cât sunt mai culți. cu atât mai mult se aseamănă, cu atât mai ușor se înțeleg, cu atât mai vârtos se iubesc între dânșii și cu atât mai stăruitor își dau silința de a-și face unii altora viața plăcută.

Fiind o astfel înțeleasă adaptare a organismului pentru manifestările vieții sufletești, educațiunea nu numai e cu putință, dar se și urmează în tot cursul vieții și ori care om poate să ajungă la maturitatea sa mai mult ori mai puțin desăvârșit.

www.dacoromanica.ro

2. Limitele educabilităţii.

Desăvârşirea fiinţei se poate face numai în mărginile fireşti ale putinţei de desvoltare: orişice silinţă de a obţine prin educaţiune rezultate, care sunt fireşte peste putinţă, e neraţională, deci stricăcioasă, şi duce la degenerare.

Limitele educabilităţii sunt fie omeneşti, fie individuale.

E învederat, că, urmărind prin educaţiune ceea ce omeneşte e peste putinţă, ruinăm organismul prin încordări prea mari şi zadarnice.

Cu atât mai vârtos îl ruinăm voind să obţinem ceea ce individual e peste putinţă.

Un organ, care nu esistă, care e bolnav ori care s'a atrofiat nu mai poate să fie fortifiat. Vederea orbului, auzul surdului ori mintea idiotului nu se poate cultiva.

Copilul bolnav are să-şi caute de sănătate, iar omul îmbătrânit are să se mulţumească cu ceea ce a făcut în viaţa lui.

Prin educaţiune nu putem să scoatem nici din băiat fată, nici din fată băiat, iar dacă vrem s'o facem, pocim o fiinţă şi creăm un individ, care nu e bun de nimic. Avem în educaţiune sa mergem până la limita extremă a putinţei de des-

www.dacoromanica.ro

voltare individuală, dar tocmai de aceea preocuparea de căpetenie a educatorului înțelept e să cunoască cât mai curând acea extremă limită.

Dacă e vorba să ajungem încetul cu încetul la echilibrarea organismului, trebue să știm, înainte de toate, care anume sunt organele, asupra desvoltării cărora avem să stăruim. Aceasta nu o putem află decât urmărind cu toată luarea aminte înclinările copilului, căci în aceste se dă pe față desechilibrul ființei.

Fără de libertate educațiunea rațională nu e dar cu putință, căci copilul numai lăsat fiind de capul lui își dă înclinările individuale pe față.

Greșeala cea mare a educatorilor francezi din timpul lui Ludovic XIV, și al celor ce-au urmat ori mai urmează după dânșii e, că nu țin seamă de lucrul acesta, și astfel educațiunea franceza e un fel de dresură, prin care se formează oameni după modele premeditate.

Era lucru firesc, ca în Elveția să se produca o reacțiune contra acestui fel de a-i tratà pe oameni de o potrivă cu animalele, și Jean Jaques Rousseau, Părintele Girard și mai ales Pestalozzi sunt manifestări ale acestei reacțiuni. Sunt tipurì ale Elveținului, care vreà sa scoată din copilul său un om, care-și pune mai presus de toate libertatea.

www.dacoromanica.ro

Germanii nu au primit niciodată în toată întregimea ei concepţiunea elveţiană în ceea ce priveşte educaţiunea, iar Englejii şi mai ales Americanii au exagerat-o.

Libertatea oarecum nemărginită ce li se dă copiilor mai ales în America duce la oameni cu aptitudini extraordinare, dar totdeauna desechilibraţi, un fel de maniaci, care sperie lumea prin excentricităţile lor.

Măsura dreaptă o dă Elveţianul, care îi lasă copilului multă libertate, dar îl ţine sub priveghiare, ce-i drept, depărtată, dar continuă şi intervine totdeauna când e nevoie.

Vrednic de libertate şi destoinic de a-şi păstrà libertatea e numai omul, care, ştiind să se stăpânească pe sine, nu mai are nevoie de stăpânirea altora.

Vrednicia şi destoinicia aceasta să-l îndrumăm pe copil a şi-o câştiga deprinzându-l a se conduce el însuşi pe sine: condus, ţinut de scurt, siluit în toate clipele vieţii lui, el nu ajunge să-şi dea pe faţă firea cea adevărată, ca să-l putem cunoaşte, nici să se cunoască însuşi pe sine, se lasă în voia întâmplării şi cade jertfă primei sale porniri rele, primei nevoi ori primului mişel, care îi iese'n cale.

Kant stăruie mult asupra principiului, că în

www.dacoromanica.ro

adevăr bună e fapta numai dacă omul o sevârşeşte biruindu-se pe sine însuşi, ceea ce zice şi Buddha în altă formă. El fără îndoială exagerează, şi Schopenhauer, care porneşte în etica lui nu din convingeri, ci din simţământul de compătimire, are cuvinte de a râde de dânsul. Are în partea sa şi pe Platon, ba chiar şi pe Christos, care ia drept cea mai bună fapta pornită din inimă curată.

Nu e cu toate aceste mai puţin adevărat, că una din marile mulţumiri ale vieţii e să ştii, că n'ai lucrat niciodată împotriva propriei tale convingeri, ci ai făcut totdeauna ceeace tu însuţi ai voit şi faci numai ceeace tu însuţi vrei, că nici imprejurările, nici oamenii, nici propriile tale porniri nu pot să te robească.

Numai prin libertate poate să se îndrumeze viitorul om spre această mare mulţumire a vieţii. Avem însă să îi lăsăm libertatea şi pentrucă numai aşa putem să ne dăm seamă despre limitele pui tinţei lui de desvoltare şi numai aşa ajunge să se cunoască el însu-şi pe sine.

II. SCOPUL EDUCAŢIUNII.

Una din marile rătăciri ale societăţii noastre că nu ne dăm seamă, că progresul omenirii

www.dacoromanica.ro

nu se face în aşezăminte, ci în oameni. Suntem cu atât mai înaintaţi, cu cât mai desăvârşiţi sunt oamenii, iar nu cu cât mai ingenioase sunt aşezămintele. Aşezămintele pot să fie veacuri întregi de-a rândul acelea-şi, şi lumea merge înainte, dacă oamenii sunt din ce în ce mai destoinici de a se susţine în lupta vieţii, ba cu cât mai des se schimbă aşezămintele, cu atât mai invederat e, că ele sunt proaste, căci ceea ce e bun se menţine.

Scopul firesc, raţional, adevărat al ori şi cărei organizaţiuni sociale nu poate fi decât să facem ca oamenii să fie din ce în ce mai capabili de fericire, deci mai desevârşiţi prin educaţiune, şi toate celelalte sunt lucruri secundare. In viaţa ori şi carui popor şi a ori şi cărui stat întrebarea cea mare e: Indivizii se desevârşesc ori degenerează?

Dacă se desevârşesc, să mergem înainte, dar dacă degenerează, să ne oprim în loc şi să înlăturăm cauzele degenărării, căci altfel mergem spre peire.

Educaţiunea are dar, înainte de toate, un rol social. de la ea atarnă viaţa societăţii. — Dacă ea e neglijată, ori dacă se face în condiţiuni proaste, societatea încetul cu încetul se destramă

www.dacoromanica.ro

și oamenii își caută o nouă formă de viețuire împreună.

O știm cu toții aceasta și-o și zicem foarte adeseori; vorba e numai s'o și simțim în fiecare clipă a vieții noastre.

Aici, se înțelege, nu poate sa fie vorba decât de scopul educațiunii în ceea ce privește viața individuală, iar acesta se învederează din cele zise mai sus și nu poate sa fie precizat mai bine de cum ni l'a precizat Confuciu.

Omul, așa cum el trebue să fie, e desăvârșit în toate amanuntele lui, o ființă pe deplin echilibrată, întreaga, bine rotunjita, în care nimic nu lipsește și nimic nu e de prisos. In lupta vieții însă, care se 'ncepe din clipa zămislirii, echilibrul încetul cu încetul se perde și din generațiune în generațiune ființa devine tot mai lipsită de unitate și mai depărtată de forma ideală a omului. Marii pictori începând dela Rafaello în jos și marii musicanți coborându-ne dela Beethoven, sunt un fel de minuni resultate prin atavism. Tot astfel sunt și alți oameni cu aptitudini extra-ordinare, de care sunt legate, în virtutea compensațiunii firești, și mari neajunsuri. Indivizii extraordinari sunt, în genere, ființe desechilibrate. Pot însă să fie și oameni întregi, cum au fost Platon, Iuliu Cesar, Leonardo da Vinci,

www.dacoromanica.ro

chiar şi Goethe. E deci cu putinţă, ca omul să fie în toate privinţele bine desvoltat, şi scopul, pe care educatorul are să-l urmărească, e înainte de toate, să se apropie cât mai mult de aceasta.

Omul adevărat nu poate să fie apoi decât bun în toate privinţele, deci fireşte bine pornit, căci el n'a fost făcut, ca să strice, ci ca să desăvârşească armonia universului. El s'a stricat însă şi se strică mereu în lupta vieţii, care-l înrăieşte şi-l face îndârjit. Nu se poate să iasă om bun dintr'un copil chinuit, împins mereu la dreapta şi la stânga, horopsit, nici să ramâie bun omul, care e mereu asuprit, năpăstuit ori nedreptaţit, iar pornirea spre răutate se imprima în organism şi se transmite prin moştenire. Trece răutatea din om în om şi'n timpul vieţii, şi din tată'n fiiu şi în nepot şi rămâne ca moştenire a neamului. Educaţiunea are s'o stângă prin stăruitoare purtare de grijă.

E admirabil gândul, că oameni buni numai în urma unei copilării fericite sunt cu putinţa, şi Japonesii şi apără existenţa când zic că cel mai mare păcat e să faci pe un copil să plângă ori să-l vezi plângând şi să nu'ţi dai silinţa de a-l mângâia. Plânge el, plânge, că n'are'n cotro, dar se face duşman al societăţii şi-o să-şi răsbune, când va fi mare, asupra tuturora.

www.dacoromanica.ro

Cea mai dulce la fire dintre toate ființele s'a facut încetul cu încetul cea mai aspră fiară, și trebue s'o luăm cu binișorul, dacă e vorba s'o întoarcem iar la firea ei cea adevărată.

Ceea ce-l înrîește pe om în lupta vieții sunt trebuințele de tot felul. Cu cât mai multe, mai marî și mai inteligitoare sunt ele, cu atât mai râvnitor, mai chinuit de nemulțumiri, mai nevoiaș, mai necăjit și mai rău e omul. Dacă e dar vorba să-l îndrumăm spre bine, avem să-l deprindem a se mulțumi cu puțin, a-și reduce trebuințele și a-și căutà fericirea vieții în plăceri impersonale.

Aceste vorbind despre scopul educațiunii în genere.

La începutul vieții educațiunea e aproape numai fizică, purtare de grijă pentru desvoltarea trupească.

După-ce copilul a ajuns la oare-care vârstă educațiunea mai e și morală, ear peste cât-va timp și intelectuală.

Despre educațiunea profesională nu poate să fie în mod rațional vorba decât după-ce copilul a ajuns la oare-care maturitate în ceea ce privește desvoltarea fisică, morală și intelectuală,

Nu sunt deci, cum adese-ori se zice, patru feluri de educațiune, ci una și aceeași educațiune are patru fase deosebite potrivit cu patru feluri

www.dacoromanica.ro

de scopuri urmărite prin ea. In prima fasă preocuparea de căpetenie e buna desvoltare trupească, dar educaţiunea fisică se urmează toată viaţa cel puţin ca purtare de grijă pentru păstrarea sănătăţii. In a doua fasă preocuparea de căpetenie e întemeerea vieţii morale, dar şi educaţiunea morală se urmează toată viaţa. Legătura dintre viaţa fisică, cea morală şi cea intelectuală e atat de strânsă, încât ele numai în gând se pot despărţi, dar în adevăr sunt aceeaşi viaţă, şi cultivând trupul, cultivăm şi sufletul în toate manifestările lui, iar cultivând sufletul, înrâurim îndirect şi asupra trupului.

Numai în înţelesul acesta se poate vorbi despre celo patru faze ale educaţiunii.

1. Educaţiunea Fisică.

Educaţiunea fisică e îndrumarea copilului, ca să poarte el însuşi grijă de păstrarea propriei, sale sănătaţi şi de desvoltarea armonică a organismului său trupesc. Numai oameni, care nu-şi dau seamă despre ceea ce zic, pot să ia simpla purtare de grijă pentru buna stare trupească drept educaţiune fizică şi că, de exemplu, plimbările, excursiunile şi exerciţiile gimnastice de tot felul sunt ele singure educaţiune fisică.

www.dacoromanica.ro

Un om de extraordinară vigoare trupească e fără îndoeală rezultatul unei stăruitoare purtări de grijă pentru păstrarea bunei stări trupești, dar poate să fie, ca un cal ori ca un taur frumos, lipsit cu desevârșire de educațiune fisică, și, dacă e lipsit, el își va perde și sănătatea, și vigoarea în curând după ce rămâne de capul lui.

Nota distinctivă a omului cu educațiune fizică, fie el viguros, fie plăpând, e neadormita purtare de grijă peptru propriul său trup. El se păzește, mănâncă și bea numai ceea ce îi priește și numai cât se cuvine, se ferește de excese, de abuzuri și de încordări prea mari, stăruie dinadins în deprinderi, care pot să fortifice părțile mai slabe ale organismului său, pe care le cruță în toate împrejurările, și nu-și pune niciodată sănătatea în joc.

Indrumarea spre această purtare de grijă e educațiunea fizică, pe care avem să i-o dăm copilului.

Cine s'a interesat vre-odată de prăsirea rațională a vitelor, știe că în Elveția, în Franța, în Olanda, în Germania s'a produs o bogată și foarte interesantă literatură asupra cestiunii, dacă e mai bine să scoți vitele la păsune ori să le hrănești în grajdiu, să lași viței să sugă ori să-i hrănești cu biberonul.

www.dacoromanica.ro

Timp îndelungat a predomnit părerea, că hrana la grajdiu e mai raţională fiind-că vita, umblând la paşune, nu numai că consumă mai mulţi calorii şi astfel are nevoie şi de mai mult nutreţ, ci mai şi calcă iarba. Şi experienţele au şi dovedit, că vacile ţinute la grajdiu se 'ngraşă, consumă mai puţin nutreţ şi sunt mai frumoase. Tot astfel şi viţeii hrăniţi cu biberonul cresc mai repede şi sunt mai frumoşi.

Atât teoria însă, cât şi practica experimentală au dat în cele din urmă resultatul, că'n urma regimului de grajdiu vitele se moleşesc, vacile dau mai puţin lapte şi din viţeii hrăniţi cu biberonul ies boi, care sunt buni pentru măcelărie, dar nu şi la jug. Acela dar, care vrea să faca prăsilă de vaci lăptoase şi de boi de jug, scoate vitele la păşune şi lasă viţeii să sugă şi să alerge mult pe câmp.

Din oameni avem să scoatem un fel de boi de jug, căci are fie-care dintre noi să-şi poarte jugul vieţii.

Sunt bune deci plimbările, escursiunile şi deprinderile gimnastice de tot felul, dar ele nu sunt educaţiune fizică, ci mijloace de creştere nu numai fizica, ci totodată şi morală şi intelectuala.

In deosebi plimbările şi escursiunile făcute cu rost şi după antrenare sistematica, dela 4, la

www.dacoromanica.ro

6, la 8, chiar la 12 ceasuri pe zi, formează caracterul oțelind voința, desvoltă inteligența cultivând spiritul de observațiune și sunt cel mai potrivit mijloc pentru cultivarea sentimentului patriotic și a iubirii de natură. Să urce însă, cum se face în Elveția și în Germania, tineri ori fete, coaste grele, să coboare în prăpastii, să treacă prin puhoiu între tunete și fulgere, să umble prin ceață ori prin ninsori, să nopteze prin păduri să rabde la foame, la sete și la frig ori să sufere arșița soarelui: așa se pregătește omul pentru viața și așa ajunge să iubească și, la bine, și la rău lumea lui Dumnezeu și să le rabde toate cu inima tare.

Unul din cele mai minunate mijloace pentru formarea caracterului și pentru cultivarea agerimii intelectuale e scrima: îl cunoști pe omul destoinic în ale scrimei după mers, după căutătură, după cum îți pune întrebarea și după cum îți dă răspunsul. Așa e în grad mai mic ori mai mare ori și care exercițiu corporal, un mijloc de fortificare nu numai trupească, ci tot odată și morală, și intelectuală, — dar educațiune fizică nu este.

Adevărata educațiune fizică pornește din gândul că în lipsa de bună stare trupească, nici vigoarea morală, nici superioritatea intelectuală, nici bunurile lumești, nici renumele nu prețuiesc nimic

www.dacoromanica.ro

şi că tu, om, ai să fii neadormit purtător de grijă, înnainte de toate şi mai presus de toate, pentru sănătatea ta şi pentru buna desfăşurare a puterilor tale trupeşti, iar de gândul acesta are să fie pătruns cât mai curînd nu cel ce face educaţiunea, ci cel ce o primeşte.

Cu deosebire stăruitoare are să fie educaţiunea fizică la femee, iar aceasta nu numai pentru-că ea e mai plăpândă, ci şi pentru-că una dintre marile meniri firești ale ei este să poarte grije şi de sănătatea casnicilor, până chiar şi de a slugilor ei, dacă le va fi având.

Pentru educator îndeosebi educaţiunea fizică e asigurarea posibilităţii ori-şi-cărei educaţiuni.

Îndată ce organismul a încetat a fi sănătos ori a ajuns la un anumit grad de slăbire, ori-şi-ce educabilitate încetează, şi numai oameni lipsiţi de bun simţ ori zăpăciţi de teorii nebuloase mai pot să facă încercarea de a ridica nivelul moral ori intelectual al unui copil trupeşte bolnav ori istovit.

Deşi purtarea de grijă pentru păstrarea sănătăţii ea singură nu e educaţiune fizică, ea e condiţiune neapărată pentru ca educaţiunea să fie cu putinţă, şi educatorul nu are numai să-l îndrumeze pe copil a purta grijă de sănătatea sa, ci trebue să păzească şi el sănătatea copilului.

Educaţiunea fizică propriu zisă consistă în pur-

www.dacoromanica.ro

tarea de grijă pentru fortificarea prin deprinderi staruitoare şi raţional chibzuite a părţilor mai slabe din organism.

Nici pentru păstrarea sănătăţii, nici pentru educaţiunea fizică în acest înţeles educatorul nu are trebuinţa neapărată de cunoştinţe anatomice şi fiziologice. El îşi uşurează însă sarcina şi şi-o face mai plăcută, dacă le are, şi educatorul, care ţine să lucreze ştiind totdeauna ce face, îşi va da silinţa să se dumirească asupra organelor, asupra felului lor de a funcţiona şi mai ales asupra regimelor raţionale.

Văzând copii deştepţi, Românul scapă câte o vorbă: Prea e cu minte; n'are să trăiască.

El are adese-ori dreptate.

Fiind sistemul nervos foarte desvoltat, organismul se poate susţine numai dacă organele de nutriţiune sunt şi ele de o vigoare excepţională. Mai ales la copiii deştepţi purtarea de grijă a educatorului e, ca să se fortifice organele aşa numite de digestiune, apoi plămânii şi inima, de la bătăile căreia atârnă întreaga circulaţiune, deci absorbţiunea, resorbţiunea şi asimilarea. În lipsa acestei purtări de grijă organismul încetul cu încetul se istoveşte, ajunge în cele din urmă la tângire şi nu poate să reziste.

Acelaşi lucru se'ntâmplă, dacă prin o lucrare

www.dacoromanica.ro

prea încordată siluim sistemul nervos: vigoarea trupească se perde şi mai curând ori mai târziu cel siluit sufere de inimă, se ofticeşte, piere 'n lipsă de nutriţiune îndestulătoare, devine maniac, înebuneşte, în genere, numai tânjeşte cât mai are viaţa. Sunt mulţi părinţii, care o pat ca Ţiganul cu măgarul, care a perit tocmai când era să se deprindă a nu mai mânca.

Educatorul se ajută deci mult, dacă e'n stare să-şi dea seamă despre procesele organice ce se petrec în noi, despre materiile ce se utilisează în aceste procese, despre compoziţiunea alimentelor şi despre mijloacele, de care putem să ne folosim spre a-i veni organismului într'ajutor.

Toate aceste sunt însă cestiuni de amănunte, despre care aici numai în termini generali se poate vorbi.

2. Educaţiunea morală.

Omul el singur e între toate fiinţele vieţuitoare în stare să se stapânească pe sine, şi în această stăpânire de sine consistă voţuirea morală, care e conştientă şi voită, în deosebire de cea organică, pe care în toate amănuntele ei o determină impulsiunile momentane şi care astfel e inconştientă şi nebuloasă.

www.dacoromanica.ro

Dacă negăm dar putința stăpânirii de sine, negăm libertatea voinței omenești și astfel și putința vieții morale, ceea ce nici un educator nu poate să facă.

Punctul de plecare al educațiunii morale e adevărul neîndoios, că omul e mulțumit când săvârșește o faptă bună, ceea ce n'ar fi cu putință, dacă n'ar avea prin chiar firea lui trebuința bunei făptuiri, căci mulțumire fără de trebuință nu e cu putință. De aceea omul e nemulțumit și-și face mustrări când sevârșește o faptă rea, fuge de sine însu-și, caută distracțiuni și are visuri chinuitoare, se canonește însu-și pe sine, ceea ce ear nu ar fi cu putință, dacă nu ar avea în adâncimile sufletului conștiința, că poate să se stăpânească și că el însu-și e răspunzator pentru faptele sale.

Are dar Kant dreptate când zice, că în stăpânirea de sine consista libertatea voinței. In adevăr rob e cel stapânit fie de imprejurari, fie de oameni, fie mai ales de propriile sale slabiciuni. El nu are însă dreptate când zice, că buna e numai fapta, pe care o savârșești biruindu-te pe tine însu ți. Cea mai bună e fapta săvârșita din firească pornire spre buna faptuire. Aceasta ni-o spune și Platon vorbind despre armonia internă, care se stabilește când faci binele fără ca să te

www.dacoromanica.ro

silueşti, numai pentru ca să ai mulţumirea de a-l fi făcut, dar ni-o spune mai ales legea noastră creştinească, pentru care bună e fapta săvârşită din iubire curată.

Omul adevărat, aşa cum el trebue sa fie, este cu desăvârşire bun şi în toate clipele vieţii lui bine pornit, dar individul e mai mult ori mai puţin stricat şi astfel adeseori rău pornit. Tot ceea ce e deci omenesc, e bun, şi tot ceea ce e individual e mai mult ori mai puţin rau, şi scopul educaţiunii morale e scoaterea la iveală a firii omeneşti în individ. Tu educator ai sa scoţi din fiinţa plăpandă, pe care ai luat-o sub purtarea ta de grija, om întreg, deplin, adevarat, aşa cum omul trebue să fie, ear lucrul acesta se poate numai dacă vrea şi el cu toată staruinţa şi în toate clipele vieţii lui.

Indrumarea spre această voire nestramutata e educaţiune morală.

Impulsiunile pot să fie firesti, deci bune, ori individuale, deci rele, şi potrivit cu ele sunt şi faptele. Acela, care cedează bunelor impulsiuni şi săvarseşte fapte bune, e mulţumit şi se fericeşte pe sine însuşi, iar acela, care cedeaza relelor impulsiuni şi săvarşeşte fapte rele îşi face mustrari şi-şi întuneca însuşi viaţa. De la stapânirea de sine atârnă deci fericirea vieţii, şi deprinzându-l

www.dacoromanica.ro

pe om prin educațiune morală a-și înfrâna pornirile rele, îl îndrumam spre fericire atât în timpul acestei vieți, cât și, poate, în cea viitoare.

Nu mai încape nici o îndoială, că facătorul de rele se simte foarte rău când stă el singur judecându se pe sine și că reamintirea faptei rele e cu mult mai chinuitoare în vis decât în timpul vieții petrecute în aievea. Dacă admitem dar, că existența sufletească nu încetează cu moartea, înspăimântătoare trebue să fie moartea pentru cei ce și-au petrecut viața săvârșind fapte rele. Nu știm, dac'o fi ori nu, dară s'ar putea să fie, și omul cuminte să mai teme și de așa ceva.

Deprinderea stăpânirii de sine se începe chiar mai înainte de a se fi început viața sufletească a omului.

E cestiune de creștere fizică să regulam în mod rațional viața copilului în ceea ce privește hrana, îmbăierea, premenirile, somnul, mișcarea în aer liber și celelalte amănunte ale traiului: toate la timpuri hotărîte, într'un șir hotărît și fiecare într'un fel hotărît. Deprins cu aceasta regularitate, copilul are trebuință de ea și se deșteaptă în lume cu simțământul, că la anumite timpuri și'n anumite împrejurări trebue neapărat să se facă anumite lucruri.

Din simțământul acesta porneste educațiunea

www.dacoromanica.ro

morală, şi, făcând educaţiunea fizică în mod raţional, facem şi pe cea morală.

Tot atât de învederat e, că cu cât organismul e mai viguros, cu atât mai uşor ne stăpânim, şi că stăpânirea de sine e mai mult ori mai puţin peste putinţă când organismul e plăpând. Copiii, care tânjesc, se şi strică. Cu cât mai neadormită e dar purtarea de grijă pentru buna desvoltare trupească, cu atât mai uşor se 'ndrumează copilul spre vieţuirea morală, şi copiii părăginiţi trupeşte se părăginesc şi sufleteşte.

Educaţiunea fizică e cea mai importantă parte a educaţiunii, temelia neapărată pentru ori ce educaţiune.

Educaţiunea morală propriu zisă se'ncepe, se înţelege, numai după ce copilul a ajuns să-şi poată da seamă, ce este bine şi ce este rău, şi să voiască dinadins.

Fie slabiciunile, fie nevoile vieţii îl împing adese-ori spre rele, şi binele de cele mai multe ori numai în luptă cu sine însu-şi poate să-l facă. Ca să-l pregătim pentru lupta aceasta, nu e destul să-l dumirim, ce este bine şi ce este rău, ci avem să-l şi ajutăm, iar aceasta o facem prin cultivarea bunelor porniri.

Nu avem să creştem oameni, ci indivizi, adeca fiinţe mai mult sau mai puţin stricate, deci rele,

www.dacoromanica.ro

și nu trebue să cădem în păcatul pesimiștilor, care, văzând răutatea adese-ori revoltătoare a indivizilor, zic, că omul e chiar prin firea lui rău, dar nici să nu scăpăm din vedere, că'n fiecare individ e o mare doză de răutate și că educațiunea se face din gândul de a înnăbuși răutatea aceasta.

a) Binele moral.

Bine din punctul de vedere moral e tot ceea ce se potrivește cu firea omenească. Pentru-ca să ne putem da deci seamă, ce este bine și ce este rău, trebue să-l cunoaștem pe om, ceea ce este greu, căci foarte ușor cădem în rătăcirea de a luà omenește firesc ceea ce în adevăr e o slăbiciune individuală. Amețiți de propriile lor slăbiciuni, oamenii se amăgesc și fie-care pe sine, și unii pe alții, ca să scape de mustrările ce-și fac după ce-au săvârșit o faptă rea, și sunt întregi sisteme filosofice întemeiate pe asemenea amăgiri.

Ai săvârșit o faptă rea fiindcă nu ai fost în stare sa-ți stapânești reaua pornire. Chiar mai nainte de a o fi săvârșit știai, că nu e bine ceea ce faci, căci e peste putință să nu ți-o spuna aceasta omul cel adevarat, pe care-l ai în tine. Nu se poate dar să nu'ți faci mustrări după ce

www.dacoromanica.ro

ai săvarşit-o. Ca să scapi ori ca să-ţi mai uşurezi conştiinţa, îţi dai silinţa să te încredinţezi, că nu e rea fapta, ci foarte firească şi că nu puteai să n'o sevârşeşti şi îţi născoceşti fel-de-fel de teorii filozofice, ca să te convingi pe tine însu-ţi, că e foarte bine ceea ce ai făcut.

Ca să scape de asemenea amăgiri, societatea omenească a stabilit rânduieli pozitive în acea ce priveşte binele şi răul, fie obiceiuri, fie legi, fie prescrieri religioase, şi vieţuirea morală consistă în supunerea de bună voie către aceste. Om cum se cade e cel ce se supune necondiţionat şi în toate împrejurările. Nu i se cuvine nimănui să se abată dela obiceiurile, nici dela legile societăţii, din care face parte, nici să nesocotească prescrierile religiunii sale, care e „legea" lui. Dacă e rea legea omenească, facem tot ceea ce ne stă prin putinţa, ca ea să fie schimbată, dar câtă vreme nu a fost schimbată avem să ne supunem fără de şovaire. Cel ce nu i se supune înceteaza de a mai fi om cum se cade.

Obiceiurile, legile şi prescrierile religioase au sancţiune: omul cum se cade este stimat, iubit şi ajutat la nevoile lui, iar cel ce nu e cum se cade e dispreţuit, urgisit şi prigonit. Societatea, în care a slabit disciplina aceasta, e lipsita de buna rânduială morala, pornită spre demoralizare,

www.dacoromanica.ro

deci spre lepădare de legi și de obiceiuri. In mijlocul unei asemenea societăți sarcina educatorului e foarte grea, căci copilul e mereu ispitit a face rele și nimic nu-l ajută să se supună și să fie cum se cade.

Cu supunerea de bună voie se deprinde copilul ascultând de părinții lui ori de cei însărcinați de dânșii a-l povățui, dar și potrivindu-se întru toate cu oamenii, în mijlocul cărora trăiește și de la care atârnă. Dacă dar aceștia nu sunt și ei cum se cade, copilul apucă foarte ușor pe căi rele.

Nu poate să se deprindă copilul a se supune de bună voie nici dacă-l ținem să facă de frică, de nevoie ori ademenit de făgăduință ceea ce îi zicem, iar nu din propriul lui îndemn și voind cu tot dinadinsul.

Nu are educătorul să se piardă 'n teorii filosofice, nici în nebulositați metafizice, ci să stăruie asupra supunerii către rânduiala societății și a timpului, în care trăiește.

Intrebat, dacă e mai firesc lucru să ai o singură soție ori să ai mai multe, Confuciu a răspuns:

«Eu am una singură, dar i-aș sili pe oameni să păcătuiască, dacă li-aș prescrie să facă și ei ca mine.»

Chinezul nu păcătuește, dacă are mai multe

www.dacoromanica.ro

soţii, dar se simte mai vrednic şi se bucură de mai multă stimă, dacă are una singură.

Tot astfel la noi poţi să divorţezi, dar eşti mai mulţumit şi mai stimat, dacă n'o faci.

Nu nevoia are să te determine a săvârşi fapta bună, ci dorinţa de a avea mulţumirea împreunată cu săvârşirea ei.

Cu mulţumirea aceasta avem să-l deprindem pe copil, nu silindu-l, ci îndrumându-l, adimenindu-l, împingându-l pe nesimţite să facă din propriul lui îndemn ceea ce e bine, căci numai de fapta săvârşită de bună voie se leagă mulţumirea sufletească, şi cel ce cunoaşte dulceaţa acestei mulţumiri e mereu însetat de ea şi merge departe.

Obiceiurile, legile, ba până chiar şi prescrierile religioase sunt mai mult ori mai puţin îngăduitoare, ţin, ca Confuciu, seamă de neajunsurile firii individuale şi fac şi concesiuni: omul cu virtute nu profită de ele. «Nu mă opreşte legea, dar mă opresc eu, îşi zice el; — mă iartă umea, dar nu mă iert eu.»

Cel ce-a ajuns odată aici e mai mult decât cum se cade, căci face binele nu de dragul lumii, ci pentru mângâierea sa sufletească, şi aici are să ne ducă în cele din urmă educaţiunea raţională.

www.dacoromanica.ro

b) Bunele porniri.

În simțămintele omenești putem să deosebim două elemente; unul pasional, o plăcere ori o durere, ear altul emoțional, pornirea de a face ce-va.

Intr'unele dintre simțăminte e covârșitor elementul pasional, ear într'altele cel emoțional, și, privite din acest punct de vedere, putem să împărțim simțămintele în doue grupe: inferioare, în care covârșește elementul emoțional, și superioare, în care covârșește elementul pasional.

Porniri în înțelesul comun al cuvântului sunt simțămintele înferioare, care sunt bune, dacă sunt omenește firești.

Ele sunt de două feluri: iubire de sine și compătimire.

Iubirea de sine e o pornire firească, deci bună, pe care o găsim la toți oamenii, ba și la toate animalele, și consistă în neadormita purtare de grijă a ființei pentru binele său. Nu mai încape nici o îndoială, că pornirea aceasta are să fie cultivată cu multă stăruință în om.

Compătimirea e o pornire tot firească și bună, dar mai slabă, — surtucul și cămașa, — pe care o găsim însе numai la oameni, și consistă în purtarea de grijă pentru alții. Ea are să fie

www.dacoromanica.ro

cultivată cu încă mai multă stăruinţă în om, căci prin ea se scoate la iveală ceea ce e omenesc în omul pus de altminteri în rând cu dobitoacele.

Iubirea de sine atât la om, cât şi la animle, se dă pe faţă în patru forme foarte bine deosebite una de alta: *a*) egoism, *b*) amor propriu, *c*) vanitate şi *d*) ambiţiune.

a) Egoism în înţelesul comun al cuvântului e purtarea de grijă pentru satisfacerea trebuinţelor proprii. Nu e dar egoist cel ce mănâncă până la saţiu, ci cel ce mai lasă şi pentru mâne. Lipsit de egoism e omul uşuratec, cel risipitor ori cel desfrânat. — Prea egoist e cel lacom, hrăpareţ ori sgârcit. — Tot ceea ce e prea mult ori prea puţin în materie de egoism e pornire rea, slăbiciune, păcat, lucru împotriva firii omeneşti, şi pornire bună e numai măsura dreaptă, *cumpatarea*.

b) Amor propriu e purtarea de grije a fiinţei, ca să fie mulţumită cu propriul ei fel de a fi. Cu cât dar fiinţa e mai jos în scara desvoltării, cu atât mai uşor ajunge să fie stăpânită de această pornire. Cel lipsit de amor propriu e josnic, târâtor, nemernic ori linguşitor, ear cel ce exagerează amorul propriu e închipuit, pretenţios, presumptţios, îngâmfat ori încăpăţinat. Amorul propriu e, în genere, un izvor nesăcat de porniri

www.dacoromanica.ro

rele și urâte, cum sunt pisma, firea certăreață și multe altele. — Pornire bună, deci măsura dreaptă, e simțământul de *dignitate.*

c) Vanitatea sau deșertăciunea e purtarea de grijă, a ființei, ca să fie ea însă-și mulțumită cu efectul pe care-l produce asupra altora. Vanitosul nu vrea să placă, ci să-și placă și cum îl văd alții. Măsura dreaptă în materie de vanitate e *buna cuviință.*

d) Ambiția e purtarea de grija a ființei, ca să ajungă la limita extremă în ceea ce privește desvoltarea sa individuală și personală. Ea este cea mai puternică și adese-ori și cea mai nenorocită dintre toate pornirile, isvor de porniri urîte și rele.

Nu mai încape cu toate aceste îndoială, că mai ales pornirea aceasta are s'o cultive educatorul, dar în mod rațional.

Nu știe nimeni cu destula siguranță, unde anume sunt limitele putinței sale de desvoltare, și astfel, ispitit de egoism, de amor propriu or; de vanitate, ușor ajunge fiecare să le creadă mai departe decum ele în adevăr sunt. Amăgindu-se astfel pe sine, e pornit a face ceea ce nu e'n stare și a ajunge unde nu poate. Asemenea om stăpânit de ambițiune exagerată e mereu nemul-

www.dacoromanica.ro

ţumit şi cu sine, şi cu lumea, plin de amărăciune şi împins adeseori spre cele mai urîte fapte.

Omul, care se socoteşte mai puţin decât ceea ce în adevăr este, e, din contra, mulţumit şi de sine, şi de lume, ba adeseori chiar plăcut surprins de ceea ce poate; el însă de cele mai multe ori nu dă toată măsura puterilor sale şi rămâne mai prejos de ceea ce în adevăr ar putea să fie.

Şi de această sfioşie are să-l ferească educaţiunea pe copil.

In adevăr viaţa sufletească a fiecărui a e tot ceea ce el a gândit, a simţit şi a făcut: cu cât mai mult gândeşti, simţi şi voieşti, cu atât viaţa îţi este mai bogată. Fără ca să mai cercetăm dar limitele extreme ale putinţei de desvoltare, e destul să-l îndrumăm pe om a lucra cu toată inima şi cu mulţumire pentruca el să dee întreaga măsură a puterii lui. Măsura dreaptă a ambiţiunii e dar *iubirea de muncă.*

Ori şi cât de multe, de deosebite şi de năvalnice ar fi deci pornirile isvorîte din iubirea de sine, educatorul ştie, că are să îndrumeze pe viitorul om spre cumpătare, spre dignitate, spre bună cuviinţă şi spre iubire de muncă. Acela, care le are aceste patru, e om întreg în ceeea ce priveşte iubirea de sine şi trece cu pas sigur prin lume.

www.dacoromanica.ro

Cum anume avem să facem îndrumarea, aceasta e cestiune de amănunte.

Un lucru e însă neîndoios: că nu e lucru ușor să fii în toate împrejurările cumpătat, plin de dignitate, cuviincios și iubitor de muncă

Ceea ce te ajută să fii e compătimirea, care, cultivată cu stăruință, duce la lepădare de sine.

Compătimirea e și ea de două feluri: *a*) simțământ comun și *b*) caritate.

a) Simțământul comun în toate formele lui, simțământ familiar, simțământ de clasă, iubire de țară, iubire de neam, iubire de oameni, iubire a toate e purtarea de grijă pentru binele obștesc, o pornire puternică și aspră, din care au resultat cele mai mari dintre sguduirile sociale. Sunt de o varietate nesfârșită manifestările acestei porniri, care ca egoism, ca amor propriu, ca vanitate ori ca ambițiune familiară, națională ori de clasă îi orbesc pe oameni și-i împing spre fapte rușinoase pentru neamul omenesc. E deci învederat, că are să fie cultivat simțământul comun în toate formele lui, dar în acelaș timp educatorul trebue să privegheze neadormit, ca el să nu fie exagerat. Măsura dreaptă este *simțământul de dreptate*: nedreptate să nu faci nimănui nici de dragul familiei, nici de dragul țării, nici de dragul neamului tău.

b) Caritatea, cea mai dulce dintre toate porni-

www.dacoromanica.ro

rile omeneşti, podoaba cea mai mare a firii noastre, e purtarea de grijă pentru binele ori şi cărui. Nimic nu contribue la fericirea vieţii mai mult decât ea, fiindcă nimic nu e mai curat omenesc decât dânsa, dar nici ea nu are să fie exagerată. Măsura dreaptă e *simţământul de datorie* : pentru nimeni în lume să nu faci mai mult decât ceea ce eşti dator, căci, făcând mai mult, jigneşti pe alţii abătându-te de la datoriile tale către dânşii. şi omul înţelept îşi reduce trebuinţele la limita firească pentru ca să poată avea în măsură cât de mare mulţumirea de a le fi uşurat ori îndulcit altora viaţa.

Simţămintele superioare, cum sunt cel religios, iubirea de adevar, gustul artistic, nu sunt porniri.

Tu mumă dar, tu tată, tu educator de ori şi ce fel, tu iubitor de oameni, cazi, când iai asupra ta sarcina educaţiunii morale, în genunchiu şi roagă-te : Ajută-mă Doamne, să scot un om cumpătat, plin de dignitate, cuviincios şi iubitor de muncă, care iubeşte dreptatea şi are simţamânt de datorie !

N'o să reuşeşti, dar cu cât mai mult te vei fi apropiat de acest ideal, cu atât mai curată şi mai deplină mulţumire îţi va fi răsplata.

www.dacoromanica.ro

c) Educațiunea intelectuală.

Educațiune intelectuala e îndrumarea spre a purtà grijă de desvoltarea propriilor destoinicii sufletești, și ceea ce numim instrucțiune e numai unul dintre mijloacele de educațiune intelectuală.

Un om, care știe foarte multă carte și e în acelaș timp și foarte deștept, poate să fie lipsit cu desevârșire de educațiune intelectuală, ba tocmai între oamenii de știință sunt cele mai multe inteligențe părăginite, capete sucite, din care lipsesc «mai multe doage», maniaci perduți în «specialitatea» lor, care sunt incapabili de a înțelege un adevăr elementar, suflete închise într'un cerc strâmt, numai bucățele de om.

Omul cu educațiune intelectuală se face sufletește el însuși pe sine, e din toate părțile deschis, caută cu neastâmpăr tot ceea ce poate să-i îmbogățească mintea și să-i agerească judecata, are mereu în vedere părțile slabe ale propriei sale inteligențe, învață mereu cât trăiește, iar în ajunul morții sale zice: Ce păcat, că se spulberă ceea ce am adunat din toate în capul meu!

Această îndrumare i se dă omului numai deșteptând în sufletul lui firească sete de a cunoaște, de a înțelege și de a judecà.

Umblând prin lume, examinând lucrurile cu

www.dacoromanica.ro

luare aminte, încordându-şi puterile la jocuri ori în luptă cu nevoile vieţii ori căutând mijloacele pentru satisfacerea trebuinţelor sale, copilul nu numai învaţă multe, dar îşi desvoltă totodată el însuşi prin sine şi destoinicia de a cunoaşte, de a înţelege şi de a judecă, şi această desvoltare prin sine însuşi e ceea ce hotăreşte întreaga lui viaţă sufletească. Pentru educaţiunea intelectuală dar lucrul de căpetenie este, ca copilul să nu stee niciodată fără de treabă, ci să facă totdeauna ceva, fie chiar şi răutăţi. Cu cât mai mult alearga, cu cât mai viu se sbate, cu cât mai variată îi este activitatea, cu atât mai sănătoasa îi este desvoltatea intelectuală şi cu atât mai curând se iveşte'n el setea de a le ştî şi de a le înţelege toate.

Cunoaştem cu toţii viua mulţumire, bucuria adese ori explosivă, de care e cuprins copilul când îi pui o'ntrebare, la care el ştie sa răspundă: să-i dăm bucuria aceasta cât mai des, ca să se deprindă cu ea şi s'o caute cu neastîmpăr din ce în ce mai mare.

Dacă e adevărat, că numai lucrând cu toată inima şi pentru propria noastră mulţumire putem să ajungem prin iubirea de muncă la deplina desfăşurare a vieţii noastre, mai ales în lucrarea intelectuală copilul are să fie îndrumat a le face

www.dacoromanica.ro

toate cu plăcere. Iar îndrumarea aceasta i-o dăm lăsându-l să facă ceea ce el însuşi voieşte, şi jocurile şi jucărelele sunt cele mai preţioase mijloace de educaţiune, căci cu ele se deprinde viitorul om a face cu toată inima şi pentru propria sa mulţumire ceea ce face. Copilul, care strică jocul, are să iasă om, care strică treaba.

Eu cred, că s'ar face de râs cel ce-ar zice, că nu sunt om doritor de înaintare culturală. Nu mă sfiesc cu toate aceste să zic, că e jalnică ziua, în care copilul începe să umble la şcoală. E o nevoie, de care nu poţi să scapi, dar grea nevoie.

Jalea te cuprinde când te gândeşti la timpul pe care-l perde copilul stând fără nici-o treabă la lucrurile, pe care trebue să le înveţe fără ca să dorească a le şti, la deprinderea ce i se dă, ca să spună ori să facă lucruri, pe care nu le înţelege, la munca lui foarte adese ori nesuferită, pe care o sevârşeşte şi care nu odată e istovitoare pentru el. Multe sunt capetele, pe care le-a sucit şi le suceşte şcoala, chiar şi cea mai bună, şi 'n multe inimi a stins şcoala firească sete de a cunoaşte, de a înţelege şi de a judecă, deşi menirea firească a şcolii nu e să dee învăţătură, ci să deştepte, cultivând destoiniciile intelectuale,

www.dacoromanica.ro

a inima copilului, trebuinţa de a învăţă toată viaţa.

In şcolile, care n'au să dee pregătire pentru o anumită profesiune, fie ele primare, fie secundare, are să se înveţe numai ceea ce poate să contribue la desvoltarea destoiniciilor intelectuale, aşa, ca acest scop să fie ajuns, şi atât numai, ca nici pentru şcolarii mai mărginiţi sarcina să nu fie prea grea. E treaba părinţilor să mai încarce de la ei asupra copiilor, pentru care sarcina e prea uşoară. E stricăcioasă ori şi care învăţătură, care, fiind obositoare, umple inima de repulsiune, ori, neputând se contribue la desvoltarea destoiniciilor intelectuale, e lipsită de raţiune, un «balast» fără de folos.

E însă şcoala cum este şi educatorului nu îi rămâne decât să-l pregătească pe copil pentru ea.

Nu vorbesc, se 'nţelege, de oameni, care trimit copiii la «Kindergarten», la şcoală ori îi dau în vre-un internat, ca să scape de ei, căci aceştia nu ţin să poarte sarcina de educator şi nici nu citesc, poate, ce scriu eu aici.

Cine-şi iubeşte copilul şi ţine să nu fie chinuit, îl trimite la şcoală numai după ce l-a învăţat să scrie şi să citească, căci aşa, cum se poate face în şcoală, învăţarea citirii şi a scrieri e o adevărată canonisire.

www.dacoromanica.ro

Nu vorbesc de școala românească în deosebi ci de ori și ce școală cu mulți copii.

Dumnezeu cel bun și înțelept ne-a înzestrat cu darul neprețuit al vorbirii pentru-ca să putem spune ceea ce gândim, și nu se poate lucru mai nefiresc. deci păcat mai mare, decât să ai tu ființa cuvântătoare nerușinarea de a spune ceea ce nu gândești și nu înțelegi. Acesta e însă lucrul, cu care se deprinde copilul învățând în școală a citi și a scrie, și nota caracteristică a societății noastre e, că oamenii foarte adese ori rostesc vorbe, despre al cărora înțeles nu sunt în stare să-și deà seamă, — nu cei inculți, nu cucoanele dela mal ala, nu semi-docții, ci până sus la oamenii de știință. Rostești sunetele fără ca să-ți dai seamă despre gândul ce se leagă de ele, — căci așa te-a deprins bietul de salahor, care te-a învățat să scrii și să citești. De unde i-ar mai fi rămas timp să te dumirească asupra înțelesului când aveà atâța draci pe capul lui!?

Altfel se poate învățà în casă și nu iute-iute, ca să se treacă programul, ci pe îndelete și după pofta inimii.

Cum? — tot cestiune de amănunte.

Un lucru e neîndoios: că numai jucându-ne cu copilul, ca să-i facă lucrul plăcere.

www.dacoromanica.ro

De importanţă tot atât de mare e o altă pregătire.

Copilul împins de firească lui pornire de a şti şi de a înţelege, scotoceşte mereu şi întreabă. — Răspunde la întrebările lui, ba întreabă-l tu când nu te întreabă el.

In viaţa intelectuală totul atârnă dela aceea, ca să ne formăm idei clare, precise şi exacte şi să ne dăm bine seamă despre ele, ca tot clare, precise şi exacte să fie şi noţiunile ce ne formăm prin comparaţiune din ele! Cât mai curând dar trebue să începem a-l deprinde pe copil să observe bine lucrurile şi să-şi dea seamă despre însuşirile lor. In şcoală lucrul acesta nu se poate face a'ndelete şi ca o distracţiune adese-ori foarte plăcută şi pentru educator, şi pentru copil. E în genere foarte greu a-l îndrumă în şcoală pe copil să înveţe cu plăcere: lucrul acesta are să fie făcut în familie şi se şi face în virtutea impulsiunii firesti.

Simţământul general e, că în societatea noastră se face puţină educaţiune, că e foarte greu să dai în mijlocul ei o bună îndrumare morală şi că şcoala noastră e foarte proastă. Cei mai mulţi dintre oamenii, care trăesc astă-zi însă, deşi au crescut în societatea noastră şi-au eşit din şcolile noastre, sunt cum se cade şi cu mintea în-

www.dacoromanica.ro

treagă și numai puțini stricați și cu capetele sucite. Păcatul e ca puținii aceștia, fiind încurajați și făcând multă gălăgie, produc aparența parcă întreaga societate ar fi stricată. Nu avem însă decât să ne dăm seamă despre cele ce se pterec împrejurul nostru, ca să ne încredințăm, că se face multă și destul de bună educațiune impulsivă, și eu nu mă sfiesc a mărturisi, că vederile expuse aici sunt, în genere, parte reamintiri din copilăria mea, parte resultate ale observațiunilor făcute de mine asupra felului, în care se face educațiunea la noi, și dacă vorbesc pe ici, pe colo și despre părerile marilor cugetători ai omenirii, o fac mai ales, ca să arăt, că sunt și ei de părerea Românului.

Nu s'ar fi putut susține neamul nostru timp atât de îndelungat și'n împregiurări atât de grele, dacă n'ar fi avut o rânduială bine chibzuită în ceeace privește viețuirea și pregătirea viitorilor oameni pentru ea. Nu din întâmplare e Românul om cumpătat și cumpănit în toate ale lui, nu din întâmplare caută mereu măsura dreaptă și nu din întâmplare îi este mintea limpede: el așa vrea să fie pentrucă așa e îndrumat din părinți, buni și străbuni și în îndrumarea aceasta consistă puterea de viață a neamului nostru, pe care nici reaua tocmeală, nici lipsa de rânduială morală, nici ideile

www.dacoromanica.ro

de civilisaţiune, nici sistemele pedagogice n'au putut încă s'o distrugă.

Se face în mod impulsiv multă pregătire pentru şcoală şi cei mai mulţi dintre părinţi urmăresc cu luare aminte desvoltarea intelectuală a copilului şi'n timpul cât el umblă la şcoală şi îşi dau silinţa să-i facă sarcina învăţăturii plăcută şi uşoară. E dragostea părintească ceea-ce-i îndrumează s'o facă.

Mai bine e însă să ştie, că în adevăr aşa trebue să facă. Nici chiar educaţiunea intelectuală nu învăţatorii au s'o facă, ci părinţii ori cei ce le ţin locul: ei au să-i ajute pe copii când sarcina e prea grea, ei au să le mai încarce câte ceva când ea e prea uşoară, ei au să-i încurageze, să-i îndemne şi să-i răsplătească, ei au să hotărască, ce poate şi ce nu mai poate copilul.

Mai ales în ceeace priveşte educaţiunea intelectuala avem să-l ferim pe copil de încordări prea mari, căci vorba e şi aici, în ultima analisă, tot de fortificarea organelor trupeşti, numai că de a unor organe, pe care nu le prea ştim.

E învederat, că învăţând caligrafia, desemnul ori pictura devii mai îndemânatic şi fortifici prin lucrare staruitoare şi organismul vederii. Tot aşa, orişice înveţi, fortifici o parte oarecare a sistemului nervos, până unde anume la tine se poate

www.dacoromanica.ro

fortifică. Dacă vrei să mergi și mai de parte, ori te ruinezi, ori te poceşti, ori tânjeşti, ori te faci cap sucit.

E foarte puțin ceeace omul poate să învețe în școală și, în genere, în tinerețele lui: învățatura cea multa și bună și folositoare o câștigăm după ce am ajuns la maturitate și în timpul întregei vieți. Școala și tinerețele au să ne deștepte gustul pentru învățătură și să ne facă destoinici de a cunoaște, de a înțelege și de a judecă.

d) Educațiunea profesională.

Sunt mulți oamenii, care vorbind despre bună educațiune înțeleg numai buna cuviință: un om cu bună educațiune e cel în toate împregiurarile politicos, — concepție grecească; fie el desfrânat, lipsit de dignitate și păraginit sufletește, dacă e «politicos» e bine educat.

Cei mai mulți înțeleg sub buna educațiune o bună pregătire profesionala. Când te întreabă, ce-ai învățat, nu cercetează, ce știi, la ce te pricepi, de ce ești bun, ci care e cariera ce ți s'a asigurat. Ei au într'un înțeles oarecare dreptate: în adevăr prin pregătirea pentru o anumită profesiune se desăvârșește educațiunea, și foarte ușor

www.dacoromanica.ro

ajungem la gândul, că întreaga lucrare educativă e săvârşită în vederea unei profesiuni.

Din acest gând cu desăvârşire greşit pornesc cele mai multe dintre calamităţile învăţământului nostru public. Ministrul, consilierii săi, inspectorii de tot felul, dăscălimea cea mare, care toţi sunt oameni foarte cu minte, foarte instruiţi şi cu competenţă dovedită prin diplome şi prin decrete regale, mai tiind să fie şi foarte folositori ţării şi neamului, îşi bat mereu capul, care anume sunt învăţăturile ce pot să le fie oamenilor viitori de un folos practic şi real, pontruca să le 'ncarce toate în spinarea bieţilor de şcolari. Dar e prea mult, dar nu sunt în stare să le înţeleagă toate, dar nu ţin să le aibă, dar o să le uite până când vor ajunge să se poată folosi de ele: nu face nimic, note bine calculate, severitate neînduplecată, selecţiune, şi maşina lucrează înainte, ca să scoată oameni, care nu sunt buni de nimic.

Noroc numai, că sunt mulţi, care resistă şi trec prin şcoală, cum se zice, ca cânele prin apă.

E mai presus de ori şi ce îndoială, că educaţiunea întreagă se face în toate amănuntele ei în vederea vieţii practice, dar tocmai de acea idealul educatorului e să creeze oameni, care sunt bun de ori şi ce. Va fi adeseori peste putinţă lucrul acesta, dar totdeauna spre el avem să năzuim.

www.dacoromanica.ro

Dacă te-ai deprins a lucra cu mulțumire și cu toată inima, orișiunde te-ar împinge oamenii, orișiunde te-ar arunca soarta, orișiunde te-ai vârî, ești om la locul tău și faci treaba ta bine și spre mulțumirea atât a ta, cât și a altora: aceasta are să i-o dea educațiunea rațională copilului, și, ajuns la un grad oarecare de maturitate, el trebue să aibă aptitudini pentru ori și ce profesiune.

De aceea în educațiunea rațională cultivarea așa numitelor aptitudini speciale sau talente e un greu păcat: educațiunea nu are să desvolte ceea ce copilul are din naștere ori prin atavism, ci ceea ce nu are în destul—până la limitele putinței de desvoltare. Rămân dar, și oameni mai mult ori mai puțin desechilibrați și porniți spre anumite feluri de lucrare, dar rostul educațiunii e și rămâne să scadă numărul lor.

Alegerea carierei o fac părinții ori și-o face fiecare el însu-și potrivit cu împrejurările, și e cestiune de bun simț să alegi cariera, în care cu muncă puțină și ușoară îți poți asigura un traiu bun. Aceasta o știe fiecare fără ca să o fi învățat de la alții.

Omul cu aptitudini speciale, cel talentat și pornit spre un anumit fel de lucrare nu are însă libertatea alegerii și nici nu trebue să și-o permită,

www.dacoromanica.ro

căci el nu e om întreg şi se nenoroceşte pe toată viaţa.

De aceea talentele sunt adeseori nenorociri.

E o nenorocire, de exemplu, să ai azi în societatea noastră aptitutini pentru preoţie. Dacă nu te faci preot, eşti şi te şi simţi nenorocit fiindca îţi petreci viaţa într'o lucrare nepotrivită cu firea ta, într'un fel de muncă silnică. Ear dacă te faci preot, ai, ce-i drept, mulţumirea de a lucra cu toata inima, dar te apasă mereu simţământul, că lumea nici nu te stimează, nici nu te răsplăteşte potrivit cu silinţele tale şi cu importanţa lucrării pe care o săvârşeşti.

Tot astfel sunt în societatea noastră talentele artistice în genere şi mai ales cele poetice, care nu duc la nici un fel de carieră.

O profesiune trebue să aibă ori şi care om, ear aceasta are să fie potrivită şi cu împrejurările, şi cu aptitudinile sale speciale, daca le are.

Cel mai nesuferit lucru în viaţa omeneasca e urâtul, care ne face să ne simţim toată nimicnicia să vedem nevoile vieţii în dimensiuni mari, să ne canonim înşi-ne pe noi şi să ne aruncăm cu ochii închişi în valurile vieţii.

De acest mare rău numai lucrarea stăruitoare poate să ne scape: ori şi care om, fie el bogat ori sarac, fie deştept ori mărginit, ba mai ales

www.dacoromanica.ro

cel mărginit trebue să fie pregătit pentru un fel de lucrare, pe care o săvârșește ușor, bine și astfel și cu mulțumire.

Nu însă pregătirea aceasta e educațiunea profesională.

Sunt meșteșugari foarte destoinici, oameni deștepți, care-și pricep bine meseria, ori negustători, care știu să-și învârtă bine afacerile, dar îndată ce-și adună destul, ca să poată trăi din rodele muncii lor, își părăsesc profesiunea. Aceștia sunt oameni bine pregătiți, dar lipsiți de educațiune profesională, nu au slăbiciune pentru felul de lucrare, spre care au fost împinși, și muncesc numai de nevoie.

Tot astfel sunt învățători, preoți, advocați, medici, ingineri, ba până chiar și profesori universitari foarte bine pregătiți și foarte muncitori, care nu au educațiune profesională și astfel se mărginesc a-și face datoria, dar, lipsiți de mulțumirea propriei lor lucrări, nu urmează cu studiile, nu înaintează cu lumea, ci stau acolo, unde i-a găsit diploma ori decretul regal.

De oare-ce ori și care profesiune e un fel de a lucra, în educațiunea profesională lucrul de căpetenie e deprinderea practică.

Omul nu e însă o mașină viețuitoare, ci o ființă rațională, și sunt foarte greșiți cei ce cred, că

www.dacoromanica.ro

numai prin deprinderea practică se poate face şi educaţiunea profesională.

Făcând mereu acelaş lucru, ajungem fără îndoială să ştim a-l face bine şi cu oarecare uşurătate ; mulţumirea de a-l fi făcut însă şi îndemnul de a-l mai face le avem numai dacă suntem în stare să ne dăm seamă, de ce anume are să fie făcut cum îl facem : ceea ce dă lucrării farmec e înţelegerea ei.

Intr'un fel lucrează laborantul din farmacie şi într'alt fel chimistul ; una e bucătăreasa, care ştie să gătească, şi alta gospodina, care ştie, cum au alimentele să fie alese şi preparate, ca sa fie priincioase : ceea ce-l încântă pe om şi-l îndeamnă la lucrare staruitoare e arta, şi artă e orişicare meşteşug, pe care-l înţelegem.

Educaţiunea profesională are sa ne dee nu numai îndemânătăcie, ci tot odată şi îndemnul de a face toată viaţa desăvârşindu-ne mereu acelaşi lucru.

Acesta e lucrul, pe care I. I. Rouseau l-a scăpat din vedere când s'a lasat să fie ispitit a zice, că omul lipsit de cultură e mai capabil de fericire decât cel strâmtorat de formele culturale şi de trebuinţele împreunate cu ele. Adevărul e, că cu cât mai multe ştim, cu cât mai bine înţe-

www.dacoromanica.ro

legem lucrurile, cu atât mai bogată și mai plină de farmec e pentru noi lumea.

E fără îndoeala fericit pălmașul, care lucrează 'n grădină sub bolta senină a cerului, la aer curat, în miros de flori și 'n adierea răcoroasă a vântului, dar încă mai fericit e grădinarul, care, cunoscând tainele firii, știe să-l conducă în lucrarea lui, vede o întreagă viață în fiecare fir de iarbă, lucrează cu slăbiciune și după plan rațional croit și se bucură văzându-și împlinirea gândului.

Este adevărat, că educațiunea e în toate fasele, ba chiar și în toate amănuntele ei și profesională, dar tot atât de adevarat e, că e și fizica, și morală, și intelectuală în toate amănuntele ei, una și aceeași privită din patru deosebite puncte de vedere.

Când se joacă în aer curat și în bătaia soarelui, copilul se fortifică trupește, își formează caracterul și își desvoltă deștoiniciile intelectuale, dar se pregătește în același timp și pentru munca vieții, orișicare ar fi ea.

Așa e în toate: ceea ce e bine ori rău pentru una, bine ori rau e pentru toate.

III. MIJLOACELE DE EDUCAȚIUNE.

Mijloc este în educațiune tot ceea ce ne ajută să ne apropiem de scopul educațiunii, deci sa

www.dacoromanica.ro

desvoltăm fiinţa copilului şi să o rotunjim, învăţătura, deprinderile de tot felul, buna rânduiala, îndemnurile bine chibzuite. Daca ne dam însa seamă, aceste sunt mijloace nu de educaţiune, ci de creştere, căci prin ele nu-l îndrumam pe copil a purta şi el însu-şi grijă de sine.

Pentru ca sa-i putem da o asemenea îndrumare, fără de care educaţiunea nu osistă, trebue să avem asupra lui o stăpânire, care nu încetează nici când el iese de subt privigherea noastră şi determină voirea lui totdeauna şi în toate împrejurările. Vorba e deci, care sunt mijloacele, prin care putem să câştigăm o asemenea stăpânire, căci numai ele sunt în adevar mijloace de educaţiune.

In zilele noastre le trec oamenilor fel de fel de bazaconii prin minte; nu avem dar să ne mirăm, dacă s'a vorbit şi se mai vorbeşte până chiar şi despre sugestiunea hipnotică ca mijloc de educaţiune. E, aşa cred, de prisos să-mi mai dau silinţa de a arăta, că orişice încercare de a sugestiona este un fel de infamie când vorba e să-l îndrumăm pe om a face binele şi a se feri de rău din propriul lui îndemn şi de bună voie, ca să aibă mulţumirea propriei lui libertăţi.

Cu totul altfel se presentă lucrurile când vorba

www.dacoromanica.ro

e de simțământul religios, care seamănă și el a sugestiune,

El este o condițiune neapărată pentru ori-și-ce educațiune. O religiune, fie ea ori-și-care, trebue să aibă copilul, căci în lipsa ei el e ineducabil. Un mijloc de educațiune nu e însă simțământul religios, căci prin el educatorul nu-și câștigă stăpânire asupra copilului, ci numai copilul el însu-și ajunge a se stăpâni pe sine. De acea și este el condițiune neapărată nu pentru creștere, nici pentru dresură, ci pentru educațiune.

Mijloacele, spre care ne îndrumează firea noastră ea însă-și și de care ne și folosim povățuiți de bunul simț, sunt cinci, ele singure raționale: *1*) Iubirea, *2*) autoritatea, *3*) exemplele, *4*) pedepsele, *5*) recompensele.

1. Iubirea.

Educatorii firești sunt părinții, și firea a rânduit în neadormita ei purtare de grijă, că părinții să iubească pe copiii săi chiar mai mult decât pe sine înși-și. Aceasta iubire covârșitoare e cea mai bună povață în educațiune și face totodată plăcută sarcina de educator.

Sunt însă și oameni, carora nu le este dat să-și iubească copiii, și adese-ori educațiunea nici nu

www.dacoromanica.ro

e făcută de părinţi. — Poate însă să fie bun educător şi cel ce nu iubeşte pe copil, căci mijlocul de educaţiune este — nu iubirea către copil a educatorului, ci iubirea către educator a copilului, ear aceasta o câştigă orişicare uşor şi cu toată siguranţa ferindu-l pe copil de suferinţe şi dându-şi silinţa să-i facă viaţa plăcută.

Această iubire e fără îndoială interesată şi pornită din simţemântul de conservare; ea-l face însă pe copil să se alipească de educator, să se razăme cu toată încrederea pe el şi să-şi dea silinţa de a-i păstra bunăvoinţa.

Copilul, care iubeşte aşa, e ascultător şi supus, face din propriul lui îndemn cea ce ştie, că dorim, — copil bun şi cu minte, care numai în clipe de năvălnicie ne sileşte să recurgem la pedepse.

Sunt mulţi oamenii, care viaţa lor întreagă cunosc numai această iubire interesată şi rămân cu toate aceste cum se cade. Ei îşi iubesc părinţii pentru binele pe care l'au primit ori îl mai aşteaptă de la dânşii, îşi iubesc fraţii, surorile şi rudele pentru ca să nu-şi mâhnească părinţii, îşi iubesc prietenii pentru foloasele, pe care le au de la ei, îşi iubesc soţia pentru mulţumirile, pe care le au pe urma ei, îşi iubesc patria pentru că le merge bine 'ntr'însa, şi îşi dau în toate

www.dacoromanica.ro

împregiurările silința să se facă vrednici de stima și de iubirea tuturora pentru-ca la nevoe să aibă parte de sprigin.

Cultivarea acestei iubiri este și ea o binefacere, căci cu cât mai mult și pe mai mulți iubim, cu atât mai ușor ne stăpânim. Omul, care de nimeni nu este iubit și pe nimeni nu iubește, foarte ușor se perde în valurile ispitirilor, și cei mai mulți dintre oamenii nenorociți și dintre făcătorii de rele sunt jertve ale unei copilării triste, în care, lipsiți de iubire și de purtare de grijă, n'au ajuns să iubească pe nimeni.

Trebue cu toate aceste se simtă orișicine, că nici pentru viață, nici pentru educațiune în deosebi singură această iubire interesată nu e deajuns.

Copilul care te iubește numai pentru binele, pe care-l așteaptă de la tine, ușor ajunge să nu te mai iubească după ce nu mai așteaptă nimic și ușor își perde rostul când rămâne de capul lui.

Adevăratul mijloc de stâpânire educativă este iubirea desinteresată, care-l stăpânește pe copil, îl duce la lepădare de sine și-l face să fie în toate împrejurările mulțumit numai știind că te-a mulțumit și să se simtă nemângâiat când știe, c'ai fi mâhnit, dac'ai ști ce-a făcut el. Ajuns o dată sub stăpânirea acestei iubiri, copilul totdeauna și pretutindeni, chiar și după moartea părinților

www.dacoromanica.ro

săi se întreabă: «Ce-ar zice tata ori mama, dac'ar şti, că voiesc să o fac aceasta?» şi de multe rele scapă.

Această iubire desinteresată către părinţi e punctul de plecare al simţământului comun, fie familiar, fie de clasă, fie patriotic ori naţional, şi în copiii, care nu-şi iubesc părinţii, simţământul comun nici într'una din formele lui nu se poate cultiva.

Iubirea desinteresată nu e însă cu putinţa decât în inimi pătrunse de simţământul religios: fără de religiune e cu putinţă buna creştere, dar nu şi educaţiunea.

Simţământul religios, abstracţiune făcând de credinţele, în care se concretizează, se iveşte în timpul desfăşurării sufleteşti el de el, şi educatorul nu are să-l producă, ci numai să-l cultive.

Dat fiind simţământul religios, educatorul caştigă iubirea în timp scurt şi până chiar şi fără ca să voiască, el însă foarte uşor poate s'o pearda.

In educaţiunea raţională dar cea mai constantă preocupare e să nu perdem iubirea.

S'ar putea scrie carţi întregi despre greşelile, în urma cărora educatorul perde iubirea copilului. Toate se pot însă reduce în trei grupe: *a*) conflictele, *b*) violentarea şi *c*) abuzul.

a) Conflictele între copil şi educator se produc

www.dacoromanica.ro

foarte ușor, totdeauna însă numai din vina educatorului, căci copilul e nevinovat.

Ființă gingașă, plăpândă și mereu frământata de procesele mai mult ori mai puțin vii ale desfășurării, copilul e foarte accesibil pentru schimbări, și tocmai aceasta e ceea ce-l face educabil. Dacă azi îi dăm hrană, îl îmbăiem, îl premenim ori îl scoatem la plimbare la o anumita oară și într'un anumit fel, mâne simte trebuința de a fi hrănit, îmbaiat, primenit ori scos la plimbare la aceeași oara și în același fel. Regulele se stabilesc la el foarte ușor și devin foarte în curând trebuințe: el se neliniștește dar și în cele din urmă începe să plângă, dacă nu ne ținem de regula, pe care i-am stabilit-o.

Așa e aceasta la copilul de tot mic, așa și la cel mai mare, așa la omul matur; te răsvrătești când cei ce au croit legea nu i se supun și ei. Încă din leagăn putem să-l facem pe copil fie ascultător și cuminte, fie îndărătnic și pornit spre răsvrătire.

Ca să nu-l stricăm și să ni-l înstrăinam, avem să ne ținem de regulele odata stabilite.

Prima regulă de educațiune e dar: cât poate de puține regule, căci orișicare regula poate să ne ducă la conflict, și nici-o regulă, de care nu putem să ne ținem în toate împrejurările.

www.dacoromanica.ro

Pe această regulă se întemeiază, dacă e vorba întreaga rânduială a societăţii omeneşti, căci nu e nimic mai revoltător de cât să vezi că aceia, care au făcut legea, o şi nesocotesc ori o calcă. Pecând însă în viaţa societăţii sunt mijloace de reparaţiune, în viaţa copilului, care trece iute, consequenţele conflictelor de felul acesta sunt ireparabile.

În fiecare zi, chiar în fiecare ceas se pot ivi asemenea conficte.

Nu se răsvrăteşte copilul când nu-l lăsăm să facă ceea ce n'a mai făcut, nici când îi refuzăm ceea ce nu i-am mai dat, nici când cerem dela el ceea-ce n'am mai cerut, ba nici când îl pedepsim pentru învederată nesupunere: el se resvrăteşte însă când nu-i dăm şi azi voie să facă ceea ce ieri a făcut cu voia noastră, când îi refusăm azi ceea ce ieri i-am dat, când îl pedepsim pentru o faptă, pe care nu i-am interzis-o nici o dată.

Ba să faci cutare, ba cutare să nu faci, ba să stai ici, ba colo să nu te duci, sâcăit mereu, copilul se înstrăinează şi începe în cele din urmă să se ascundă când îl vede pe educator, iar de aici înainte e perdută stăpânirea educativă.

b) Violentarea e chiar mai primejdioasă decât conflictele.

www.dacoromanica.ro

Copilul e prin chiar firea lui năvalnic, pornit spre îndărătnicie și astfel adeseori neascultător. Îi zici să facă ceva, și nu vrea: îl chemi, și nu vine; îl oprești de a se duce undeva, și el se duce; îi ceri ceva, și nu-ți dă; îi refuzi ceva și el ia; îi interzici o faptă, și el o săvârșește

Știindu-te, că-i voiești binele, și simțindu-te mai tare decât el, ești firește pornit a-i face silă; cedând acestei porniri, îl violentezi, ceea ce-l îndărătnicește și-l înhăinează.

Cei mai mulți copii, violentați astfel, răcnesc, dau din mâni și din picioare, zgârie, mușcă și fac spume la gură.

Niciodată copilul nu trebue să se simtă strivit de puterea fizică: prin superioritatea sufletească avem să-l biruim.

Surprins asupra vre-unei fapte neiertate, copilul de obiceiu se sperie și zice «N'am vrut!» El spune de cele mai multe ori adevărul. Întocmai precum cel stăpânit de o sugestiune hipnotică săvârșește fapta fără-ca să o fi voit și fără-ca să-și dee seamă despre urmările ei, copilul dus de impulsiunile sale momentane face fără-ca să fi-voit. Avem să-l adimenim, să-l înduplecăm, să-l desmeticim, la nevoie chiar să-l scuturăm, ca să-și vie în fire, ori să-l certăm, ca să i se potolească

www.dacoromanica.ro

nervii, dar nici să nu-l violentăm, nici să nu suferim, ca alţii să-l violenteze.

Cu deosebire rele sunt urmările violentării când ea e urmarea unui conflict, de care educatorul este el însu-şi vinovat.

c) Abusul de iubire e activ ori pasiv.

Iubirea e în toate formele ei un simţământ plăcut, care îndulceşte viaţa şi ajută pe cel pătruns de el să se stăpânească pe sine şi să-şi facă datoria cu mulţumire. Cei mai mari binefăcători ai noştri sunt cei ce ne fac să iubim, şi de aceea e atât de adevărat, că copiii sunt o mare binefacere, un dar în cel mai propriu înţeles al cuvântului.

Ca ori şi care simţământ însă iubirea numai în măsură dreaptă e pornire bună şi dăinuitoare şi se stinge în dată-ce, devenită slabiciune, ne împinge la fapte, de care ne căim.

Una din cele mai importante regule de viaţa e deci, ca nici s-o nu dam, nici să nu primim, nici mai ales să nu cerem prea mari dovezi de iubire, căci tot ceea ce e prea mult e abuz săvârşit din slabiciune şi nimic nu consumă iubirea de o potrivă cu abuzul făcut de ea.

Când vorba e de dovezile de iubire, măsura dreaptă e ceea ce se face din propriul îndemn şi cu toată inima, mult, puţin, după adâncimea iubirii şi în măsura putinţelor.

www.dacoromanica.ro

E o mulțumire atât să primești, cât și mai ales să dai asemenea dovezi, ear mulțumirea aceasta scade și la cel ce ia, și la cel ce dă, dacă dovezile sunt cerute.

E deci învederat, că-i lipsit de bun simț cel ce cere dovezi de iubire, căci el nu numai se lipsește pe sine însu-și de o mulțumire. dar nedreptățește și pe acela, de la care le cere.

Încă mai lipsit de bun simț e cel ce cere prea des ori prea mult, căci prin aceasta ajunge în cele din urmă să nu mai primească nimic. Ni se'năcrește de cel ce cere mereu și mereu cere dovezi de iubire, și ne depărtăm de el, îl ocolim, fugim de el.

Acela-și efect se produce, când dăm prea dese ori prea mari dovezi de iubire chiar și fiind ele cerute. Cel ce dă și tot dă, perde tot farmecul, se coboară însu-și pe sine în gândul celui ce primește, se face din ce în ce mai supărător și e luat în cele din urmă în bătaie de joc.

Așa e aceasta în toate legaturile dintre om și om și cu atât mai vârtos între părinți și copii.

Iubirea e cel mai prețios și mai sfânt lucru în viața omenească și vrea să fie cruțată cu multă luare aminte: o grea pedeapsa celui ce abuzează ori sufere să se facă abuz de ea.

Copiii sunt cei mai drepți și mai aspri jude-

www.dacoromanica.ro

cători, fiind-că e firea însă-şi ceea ce judecă printr'însii, şi nu ne iartă nici dacă abuzăm de iubirea lor, nici dacă îi lăsăm să abuzeze de iubirea noastră.

De iubirea interesată nu se prea poate abuza, căci copilul se reazimă pe educator, ţine să-şi asigure bunăvoinţă lui şi e ascultător, nu are însă inima deschisă, adese-ori e viclean şi linguşitor, pândeşte ocaziunea de a profita de iubirea altora, dar el însu-şi nu dă decât ceea ce e nevoit a da.

De aceste rele porniri, care-l fac ineducabil şi între oameni rău porniţi şi ei ori în împrejurări grele pot să-l strice cu desăvârşire, educatorul nu poate să-l scape nici prin sfaturi binevoitoare, nici prin pedepse. Singurul mijloc de îndreptare e neadormita purtare de grijă, răbdarea îndelungată, bunăvoinţa neistovită, dar bine cumpănită, care în cele din urmă îl ruşinează pe copil şi-l răpun, încât ajunge la iubirea desinteresată.

După experienţele vieţii mele aceasta numai la copiii religioşi e cu putinţă.

Mai ales copiii, care au fost rău trataţi, sunt neapropiaţi. Toate silinţele de a-i face să simtă, că le voieşti binele şi că îi iubeşti, sunt zadarnice căci ei nu te cred, ci stăruie în gândul, că ai vr'un interes, ca să faci ceea ce le faci.

Din norocire însă până la o vâstă oare-care

www.dacoromanica.ro

toți copiii sunt religioși și religiozitatea nici nu pere din sufletul lor decât în urma înrâuririi mai îndelungate și adese ori voite a celor ce au oarecare autoritate în fața lor.

Până la o vârstă oare care dar toți copiii sunt accesibili pentru iubirea desinteresată, care le deschide inimile și-i face educabili.

Nu putem să-i facem copilului, care-a ajuns să iubească, bucurie mai mare decât să cerem ce-va de la dânsul, și știm cu toții pe copilul zelos, care, dorind se îndatoreze pe alții, să opintește să ridice un bolovan prea greu pentru dânsul.

Ridicând însă copilul prea mulți ori prea grei bolovani, iubirea lui se istovește, inima lui încetul cu încetul cu încetul se închide, și el începe se scape cu minciuna și se strică.

Nu cere nici odată dovezi de iubire de la copil, ci lasă-i mulțumirea să ți le dee el, ear dacă ți le dă, primește-le ca un dar de la Dumnezeu, și prea tare nu te bucura de ele, căci nu știi, ce mai urmează, și nu-ți da prea de tot bucuria pe față.

Nu mai vorbesc de greul păcat al celor ce fie în casa părintească, fie în școală, fie prin ateliere mărginesc prea mult libertatea copiilor, ca să tragă foloase din munca lor: copilul are să mun-

www.dacoromanica.ro

cească numai spre a se folosi el însuşi, dacă e vorba să nu sporim contingentul făcătorilor de rele.

Nici pentru propriul său folos însе el n'are să fie luat în goana.

E firească, deci şi scusabilă dorinţa părintelui, ca copilul său să nu rămâie mai prejos de alţii, ci să ajungă departe. Aceasta însе n'are să-l împingă a se folosi de fel de fel de mijloace spre a-l împintena să'şi încordeze puterile ca să devie cum şi-l doreşte.

Lasă că nu muncind mereu, ci muncind cu mulţumire se face omul muncitor şi că 'n desvoltarea firească departe ajunge numai cel ce din propriul său îndemn îşi încordează puterile, dar, împintenându-l mereu pe copil, nu numai îi facem nesuferită lucrarea, ci ni-l mai şi înstrăinăm.

Avem dar să potolim zelul copiilor prea stăruitori, caci numai a cere, ci şi a primi prea mult e abuz.

Parintele poate să abuseze şi de propria sa iubire, ceea ce foarte adese ori se 'ntâmplă mai ales la mume, care nu-şi dau seamă, că copilul nu e nici papuşă, nici jucărea, nici obiect de distracţiune, şi-l gătesc, îl presentă, paradează şi se mândresc cu el, îl socotesc drept un fel de minune ori drept dovadă despre destoiniciile lor de a «face» oameni.

www.dacoromanica.ro

Chiar mai rău decât acost abuz activ e abuzul pasiv al părintelui, care lasă pe copil să abuzeze. Pornirea de a abuzà de iubirea altora e la copil chiar mai puternică decât la oamenii mari.

Încă de la începutul vieții lui sufletește el simte, că bucuriile lui sunt și ale părintelui și că durerile lui se reproduc mărite în inimile celor ce-l iubesc. El plânge dar, țipă, se trânteşte de pământ, se bate cu pumnii în cap, își smulge părul, se muşcă, dacă nu i se fac voile, pentru-ca prin durerile lui să moaie și să 'nduplece pe cei slabi de inger. Il ştim cu toții pe copilul, care fiind singur, cade și se loveşte, dar nu plânge, incepe însə să se vaite 'n gura mare îndată-ce simte, că-l văd și alții. Vrea să fie compătimit și mângâiat și e totdeauna pornit a abuzà.

Fii tare și nu te da!

Lăsându-l să abuzeze, educatorul își dă de gol slăbiciunea și-l narăveşte, perde stăpânirea asupra lui și e nevoit în cele din urmă să între în conflict cu el și sa recurgă la pedepse.

Slăbiciunea aceasta nu e exces, ci lipsă de iubire, și cel ce răsfață pe copil o face aceasta fie pentru mulțumirea sa, fie ca să scape de o suparare momentana. De aceea copilul rasfățat nu poate sa-l iubeasca și-l despreţuieşte pe educator, e obraznic, pretenţios până la brutalitate și

www.dacoromanica.ro

uşor ajunge să pună arma în pieptul celor ce-l iubesc.

Pătruns de simţământul greleĭ sale răspunderi, educatorul nu perde nici o dată din vedere, că fără de iubire educaţiunea raţională nu e cu putinţă şi nici nu abuzează, nici nu se moaie, ci-şi stăpâneşte în toate împrejurările de altminteri firească pornire de a-i face copilului viaţa cât se poate de plăcută.

Are să simtă copilul în fie-care clipă a vieţii lui, că e mult iubit, dar simţământul acesta au să-l producă în inima lui numai răbdarea îndelungă, bunăvoinţa neistovită şi jertvele aduse pentru binele lui.

2. Autoritatea.

Omul la începutul vieţii lui nu gândeşte, nu-şi dă seamă despre ceea ce simte şi nu are voinţă, deci nu există sufleteşte, şi numai potrivindu-se cu purtătorii lui de grijă ajunge încetul cu încetul să-şi dea seamă despre trebuinţele sale şi despre cele ce se petrec împregiurul lui, să voiască, şi viaţa lui sufletească se desfăşoară.

Aceia, cu care se potriveşte, sunt autorii lui sufleteşti, căci printr'înşii s'a îndrumat a gândi, a simţi şi a voi, ei l'au format sufleteşte.

www.dacoromanica.ro

Ori și care om, care înrâurește asupra unui copil, ori și care crescător și cu atât mai vârtos ori și care educator are deci în virtutea superiorității sale sufletești autoritate.

Autoritatea n'o dă însă superioritatea ea însa-și, ci recunoașterea ei, și sunt mulți oameni de netăgăduită superioritate, care nu au autoritate, fiind-că nu stăruie asupra superiorității lor și nu impun recunoașterea ei.

N'au însă adevărată autoritate nici aceia, care se impun în lipsă de destulă superioritate, ca să fie știuți de frică, — păcatul urît al multor învățători, care se socotesc oameni strașnici când școlarii tremură în fața lor.

In educațiune autoritatea e de mare ajutor, dar nu are să fie socotită de o potrivă cu iubirea. Omul lipsit de autoritate tot mai poate să fie un bun educator, iar cel lipsit de iubire nu poate să fie nici bun, nici rău, ci numai crescător.

Copilul e pornit din fire să imiteze, dar imitează numai pe aceia, pe care îi iubește, ori a cărora superioritate o recunoaște. Pe aceștia îi ascultă din propriul lui îndemn chiar și când nu-i dăm voe s'o facă.

E deci în interesul bunului mers al educațiunii, ca educatorul să aibă autoritate covârșitoare pentru-ca copilul mai ales pe el să-l imiteze și să-l

www.dacoromanica.ro

asculte şi fără de voia lui să nu se potrivească cu alţii.

Având educatorul asemenea autoritate covârşitoare, copilul se supune nu numai din iubire, ci şi pentru-că e convins, că e bine pentru el ceea ce zice educatorul.

Indată ce autoritatea slăbeşte, copilul e mereu ispitit a nu se supune, a nu ţine seamă de îndrumările ce i se dau, a mai ascultă şi de alţii, şi se ivesc conflictele şi pedepsele, dacă nu chiar şi violentări, prin care se consumă iubirea.

Ori şi care educator are neapărat o dată cea mai deplină autoritate, şi vorba e de a îngriji să şi-o păstreze. Sunt foarte multe lucrurile, în urma cărora ea se pierde, dar toate pot să fie cuprinse într'o singură regulă generală: nu-ţi dă de gol slăbiciunile, căci ele sunt semne de inferioritate.

Omul are să-şi păstreze în toate împrejurările dignitatea, în deosebi însa, când sunt de faţă şi aceia, a cărora educaţiune o face, nu are să fie făţarnic, nici linguşitor, nici josnic, şi e cea mai revoltătoare infamie încercarea de a umili pe părinte în faţa copiilor săi, căci e nespusă durerea pe care o simt aceştia, dacă-l iubesc, şi cere răzbunare.

Intre foarte multele lucruri, care-l umilesc pe

www.dacoromanica.ro

om, sunt mai ales șapte, de care trebue să se ferească educatorul și anume:

a) să nu-și piardă răbdarea,

b) să nu nedreptățească.

c) să nu fie de rea credință,

d) să nu mintă,

e) să nu se piarda în nimicuri,

f) să nu se apuce de lucruri, la care nu se pricepe,

g) să nu-și dee de gol păcatele.

a) Răbdarea.

Răbdarea e cel mai învederat semn de superioritate morală și intelectuală și e împreunată totdeauna cu buna chibzuință, cu blândețea și cu firea îngăduitoare.

Cel ce se pune pe sine însu-și sus în gandul său e milos față cu cei mai prejos de dânsul, nici nu se miră, nici nu se supără când neajunsurile firii lor se dau pe față și are totdeauna liniștea cuvenită, ca să-și cumpănească vorbele și faptele. Pierzându-ne deci răbdarea, dam de gol neajunsurile noastre sufletești, ne coborîm înși-ne și'n gândul nostru, și'n al altora și, pierzându-ne și bunul cumpat, ne pripim și săvârșim adese-ori fapte, de care în urmă ne căim și ne rușinăm.

www.dacoromanica.ro

Sunt însă în adevăr multe neajunsurile firii noastre şi e astfel lucru firesc să ne perdem în anumite împrejurări răbdarea. Vorba e însă să ştim, că'n faţa copilului şi cu atât mai vârtos faţă cu el avem să ne adunăm toate puterile, ca să ne stăpânim firea, căci e cu deosebire mare răul, pe care i-l facem, şi mult perdem şi noi înşi-ne perzându-ne răbdarea.

Nimic nu-i impune copilului ca răbdarea îndelungată, prin care muiem şi frângem în cele din urmă şi pe cele mai răsvrătite firi.

Ştie, din contra, fie-care nu numai dela bieţii de învăţători, ci şi din experienţele propriei sale copilării, cum îşi pierde prestigiul cel ce-şi pierde răbdarea şi cum se iveşte 'n inimile copiilor pornirea de a luà în bătaie de joc şi de a necaji pe cei ce-şi perd sărita. E pentru omul mititel un fel de mulţumire diavolească să coboare în rând cu sine pe omul mare, care are mintea de copil, şi foarte anevoie ajunge copilul să uite, că ţi-ai pierdut şi tu o dată răbdarea.

Aşa e de alminteri şi'n viaţa oamenilor. Impărat ori om de geniu dac'ai fi, e destul să fii nerăbdător pentru-ca lumea să te iee drept un «fleac de om.»

www.dacoromanica.ro

b) Simţământul de dreptate.

O fi ori nu adevărat, că Dumnezeu l'a zidit pe om după chipul şi după asemănarea sa, noi o zicem, ba unii chiar o şi credem aceasta, fiind că ni-l închipuim pe Dumnezeu drept, şi, afară de el, singuri noi oamenii avem în lumea vieţuitoare pornirea de a face dreptate, dând fiecăruia ceea ce i se cuvine. De aceea şi zicem, că e lepădat de toţi Dumnezeii cel ce face nedreptate, căci, desbrăcat de ceea ce e dumnezeesc în om, el face ce-l împinge firea lui de animal.

Nedreptatea o facem nu numai când nu dăm cuiva ceea ce i se cuvine, ci şi când îi dăm ceea ce nu i se cuvine şi nedreptăţim nu numai jignind pe alţii în interesele lor, ci şi bănuind, grăind de rău, clevetind ori năpăstuind, ba chiar şi părtinind ori lăudând peste măsura cuvenită.

In orişicare din aceste forme s'ar săvârşi nedreptatea, educatorul se 'njoseşte în faţa copilului şi perde stima şi încrederea lui chiar şi când nedreptatea ar fi făcuta în favoarea lui.

Inca mai rău se'njoseşte educatorul, dacă cel nedreptăţit e socotit mai prejos, cum sunt slugile ori alţi copii, şi nu odată se'mtâmplă, că 'n faţa unor asemenea nedreptăţiri copilul se răsvrăteşte, căci strigă dreptatea din el.

www.dacoromanica.ro

Nedreptatea o facem de cele mai multe ori fiindcă ni-am perdut răbdarea şi nu ne mai dăm bine seamă despre ceea ce facem. Asemenea nedreptate ni se mai iartă, dacă ne căim şi dăm reparaţiune, dar nu ni se iartă, că ni-am perdut răbdarea. Nedreptatea aspră şi neiertată e cea săvârşita în toată liniştea, cu bună chibzuinţă, fie din prostie, fie în vederea vreunui interes, fie din rea pornire.

c) Buna credinţă.

Copilul se reazemă cu toată încrederea pe cei ce poartă grijă de dânsul; foarte uşor ajungem dar să fim ispitiţi a profita de lipsa lui de pricepere, ca să-l momim, să-l amăgim ori să-l speriem, spre a-l conduce după plac. Aceasta se face foarte adeseori, cum se zice, spre binele lui, în adevăr însă fie din comoditate, fie ca să scapăm din vre-o strâmtorare. Sunt puţini cei ce-şi dau seamă, că nu numai perd încrederea copilului dar îl mai îndrumează şi pe el spre rea credinţa

N'au să fie speriaţi copiii cu primejdii, care nu există, nici cu pedepse, pe care nu suntem hotărâţi a le aplica, şi tot atât de puţin au să fie momiţi cu daruri, pe care le promitem fără

www.dacoromanica.ro

ca să voim a le da : se înjosește și-și perde autoritatea cel ce face asemenea lucruri.

Tot așa fiind în fața lui de rea credință către alții.

Reaua credință i se mai trece cu vederea robului, slugii umilite, omului nevoiaș ori tâmpitului, dar e greu osândit cel ce vrea să fie socotit mai mult și tot se pune în rând cu aceștia.

Dar oamenii cum se cade sevârșesc și ei adese ori acte de rea credință. Numai în clipele când nu sunt cum se cade, ear educatorul, cel puțin în fața copilului, are să fie totdeauna.

d) Minciuna.

A minți va să zică a spune un neadevar știind că nu e adevărat ceea ce spui. Se minte din glumă, din obicinuință, cu gând bun, la strâmtorare ori cu gând rău. Oamenii își cam iartă unii altora minciuna fiindcă s'au deprins cu ea, dar până chiar și mincinoșii disprețuesc pe cel ce minte. Cu drept cuvânt, căci la minciună totdeauna numai neputința-l împinge pe om și minciuna e obârșia a tot păcătul omenesc și-l înjosește pe om mai mult de cât lipsa de rabdare, nedreptatea ori reaua credință. Cel ce minte e'n stare să fie și de rea credință, fățarnic, viclean

www.dacoromanica.ro

ori înşelător, să fure, să jefuiască, să săvârşească orişice faptă rea.

Copilul rămâne uimit în faţa minciunii şi nu e'n stare să'nţeleagă, cum un om în toată firea, la care el se uită cu un fel de admiraţiune, poate să aibă neruşinarea de a spune cea ce ştie, că nu-i adevărat. Foarte adeseori mincinoşii sunt daţi de ruşine de către copii. care strigă cuprinşi de indignaţiuue «Dar nu este adevărat.»

S'ar putea scrie multe şi foarte interesante cărţi despre asemenea izbucniri ale simţământului de dignitate omenească la copii; cei mai mulţi dintre cei ce le-ar citi însă ar minţi înainte par'că nici n'ar fi viaţa fără de minciună cu putinţă.

Să minţim, dacă altfel nu se poate, dar nu în faţa copiilor, căci nu numai că-i îndrumăm şi pe ei spre minciună, ci ne perdem totodată şi autoritatea.

e) Pedanteria.

Omul de oarecare superioritate e cumpănit şi ţine să scoată la capăt lucrul, de care s'a apucat, şi să-l facă bine până'n cele mai mici amănunte, stăruie dar şi asupra amănuntelor, dar nu perde nici odată din vedere rostul întregei lucrări şi liniile mari ale ei. Cel stăpânit de impulsiuni

www.dacoromanica.ro

momentane însă e chițibușar și ajunge ușor să se peardă în amănunte mai mult ori mai puțin lipsite de importanță și să dee greș. In asemenea cazuri el rămâne de rușine, căci își dă de gol lipsa de dibăcie întocmai ca cel ce una vrea și alta face.

După judecata sănătoasă orișice lucrare se săvârșește potrivit cu împrejurările și, orișicare ar fi amănuntele ei, e bună, dacă duce la scop. Rutinarii dar și pedanții, stăruind prea mult asupra amănuntelor, nu numai sunt supărători, dar foarte ușor ajung să fie și ridicoli.

In deosebi copilul aleargă așa zicând spre scop și se enervează când e ținut în loc din cauza unor amănunte, a cărora importanță n'o înțelege încă.

Același efect se produce când îi spunem ceea ce știe, îi repetăm prea des același lucru, îl îndrumăm prea mult, ne ținem mereu de capul lui: el izbucnește'n cele din urmă'n vorbele «Nimicuri! Fleacuri! mi-ai mai spus-o! Lasă-mă'n pace!»

Numai cumpănindu-ne și vorbele, și faptele putem să ne impunem, și părinții, care se perd în amănunte, cresc copii, care ori sunt ca dânșii, ori umblă de capul lor. Educatorii, care nu sunt

www.dacoromanica.ro

totodată şi părinţi, dacă se perd în nimicuri, sunt luaţi în batae de joc şi apoi părăsiţi.

f) Ignoranţa.

Ignorant e omul, care nu ştie ce va să zică a şti şi astfel nu e'n stare să-şi deo seamă, ce ştie şi ce nu ştie, îşi închipueşte, că le ştie toate, şi se amesteca'n lucruri, la care nu se pricepe.

E deadreptul dezastroasă impresiunea, pe care o produce asupra copiilor ignoranţa, şi ştie fiecare din experienţele propriei sale copilării, cum un om, pe care punem foarte mult temeiu, poate să peardă printr'un singur cas de ignoranţă toată autoritatea câştigată prin o lucrare îndelungată.

Educatorul înţelept e deci modest şi nu pretinde a şti nici chiar ceea ce în adevar ştie, ci le face toate din bunăvoinţă, ori de nevoie, oarecum de încercare, nu ca sa-l înveţe pe copil, ci ca să înveţe amândoi împreună, şi copilul se va pleca în faţa mai marilor lui destoinicii.

Sunt mulţi părinţii, care prin asemenea modestie îşi pastrează autoritatea şi după-ce copiii lor au ajuns să fie în toate privinţele mai presus de înşii, caci ne plecăm cu respect în faţa celor ce sunt mai mult decât ceea ce ţin să pară şi

www.dacoromanica.ro

z cem: «Voi fi având eu ale mele, dar are și el, ale lui:»

g) Decența.

Nici o femee cuminte nu renunță de bună voie la mulțumirea de a-și lăpta copilul. Dacă e nevoită s'o facă aceasta, tot ea-l are sub purtarea ei de grijă, ea-l îmbăiază, ea-l premenește, ea-l alintă, căci așa-și câștigă mai ușor si mai sigur afât iubirea lui, cât și autoritatea, așa-l trage în intimitatea vieții ei, ceea ce e hotărâtor pentru întreaga educațiune.

Sunt multe și mari neajunsurile firii noastre individuale, și mereu avem cuvinte de a ne ruși nà de ceea ce facem, zicem, gândim ori simțim și de a aruncà un văl mai mult ori mai puțin des peste păcatele noastre.

Acest văl aruncat peste păcătoșia noastră e decența, cea mai frumoasă manifestare a dignității omenești.

Câtă vreme păcătuești prin ascuns, faci mărturisirea, că e rău ceea ce faci, că nu de voie, ci împins de neajunsurile firii tale săvârșești faptele, și stărui, ca alții să nu facă și ei ca tine. Indată însă ce ți-ai perdut rușinea și păcătuiești fără de sfială, presenți păcatul tău drept faptă

www.dacoromanica.ro

bună şi firească, de care te poţi lăli, şi 'ndemni şi pe alţii a face ca tine.

Avem dar, neapărat avem noi oamenii să ne ascundem păcatele unii 'n faţa altora.

Cu atât mai vârtos avem să le ascundem în faţa copiilor.

Copilul, care e fără păcat, nu trece nimic cu vederea şi se uită la toate bine. E înspăimântător efectul, pe care-l produce asupra lui păcatul părinţilor săi după ce a ajuns să înţeleagă.

Dacă e ascuns, o durere adâncă, o jale, un fel de milă, ear dacă nu e ascuns, o vie repulsiune îl cuprinde, şi poate să mai rămâie în sufletul lui iubire, dar autoritatea se perde.

Eară natura e de-o înţelepciune fără de margini şi a pus între copil şi muma atâta intimitate, încât nici copil de mumă, nici muma de copil nu se ruşinează şi numai prin alţii poate să-şi peardă copilul ruşinea firească.

3. Exemplul.

Cel ce iubeşte inspiră iubire, se fereşte de conflicte, nu violentează şi nu abuzează, e îndătător, drept şi de bună credinţă, nu minte, nu se perde 'n nimicuri şi mai e şi modest şi decent, nu e numai bun educator, ci totodată şi om bun

www.dacoromanica.ro

şi vrednic de stima şi de iubirea tuturora, un model pentru viitorii oameni.

Daca aşa este, copilul e un element moralizator în societate, caci educatorul, purtând grijă de copil, face şi propria sa educaţiune corectându-şi fiinţa şi nazuind spre desăvârşire, înfrânându-şi poftele, biruindu-se pe sine şi făcându-se mai bun şi ca soţ, şi ca om între oameni, şi ca cetăţean. Cel mai neadormit păzitor al bunelor moravuri e glasul părintelui, care zice «Te vede copilul!» «Să nu afle copilul!» «Ce va zice copilul!?»

Cea mai stricată societate se 'ndrumează şi ea prin educaţiunea raţională a copiilor spre o mai bună vieţuire.

Lucrul acesta nu ar fi însă cu putinţă, dacă oamenii stricaţi n'ar putea să fie şi ei buni educatori.

Educatorul, care dă prin felul lui de a vieţui bune exemple, conduce fără îndoeală mai uşor şi mai sigur educaţiunea, dar poate s'o conducă şi cel ce dă rele exemple. Bun ori rău, exemplul nu e hotărâtor în educaţiune, şi vorba e să ştim a ne folosi de el.

Exemplul e un cas concret pentru o regulă generală, deci în viaţa morală o faptă fie chiar şi numai închipuită.

www.dacoromanica.ro

E bun exemplul, dacă se potriveşte, şi rău, dacă nu se potriveşte cu regula.

Cele mai hotărâtoare sunt exemplele, pe care şi le dă fiecare el însuşi, căci se iubeşte şi se preţuieşte pe sine şi astfel e stăpânit mereu de îndemnul de a mai face cum a făcut.

Educatorul trebue să aibă dar cea mai stăruitoare purtare de grijă, ca copilul să se îndrumeze a face binele, căci aceasta îi dă nu numai îndemnul spre buna vieţuire, ci totodată şi încrederea în destoinicia lui de a fi cum trebue să fie şi de a-şi face săvârşind acelaşi fel de fapte bune regule de vieţuire.

Incă mai stăruitor trebue să privegheze educatorul, ca copilul să nu ajungă a-şi face prin rele exemple rele regule de vieţuire, aşa numite rele năravuri.

Fapte săvârşite de alţii sunt exemple mai puţin hotărâtoare, căci copilul imitează mai ales pe cei de-opotrivă cu ei şi numai pe aceia, pe care îi iubeşte, oricare au pentru el autoritate. Exemplele date de alţi copii cam de aceaşi vârstă şi mai ales de fraţi, de surori, de prieteni de joacă ori de colegi de şcoală sunt şi în bine, şi în rău mai hotărâtoare de cât cele date de părinţi ori de alţi oameni ajunşi la maturitate, cu care copilul nu se prea potriveşte.

www.dacoromanica.ro

Preocuparea educatorului e dar, ca copilul să iubească și să stimeze pe cei ce îi dau bune și să despreţuiască pe cei ce îi dau rele exemple.

Exemplul rău poate să-l îndrumeze prin reacţiune pe copil spre bine, dacă ştim să-l aducem pe copil acolo ca să-şi zică: Să mă ferească D-zeu ca să nu fiu ca cutare ori cutare!

In mijlocul celei mai stricate societăţi se poate face bună educaţiune, cu anevoia, dar se poate, şi sunt chiar oameni foarte stricaţi, care, iubindu-şi cu adevărat copiii, scot oameni buni din ei

Inrâurire hotărâtoare au în educaţiune şi exemplele mai mult ori mai puţin închipuite, luate din istorie ori anume plăsmuite, pe care copilul le ia fie din povestiri, fie citind, şi nu mai încape nici o îndoială, că netăgăduita decadenţă morală a societăţii din zilele noastre e mai ales urmarea cărţilor scrise de oameni fie proşti, fie stricaţi, care presentă ceea ce e numai individual firesc, drept lucru şi omeneşte firesc.

Povestitorul, ca să deştepte interesul, trebue neapărat să câştige simpatiile cititorului pentru cei ce săvârşesc faptele expuse în povestire. In deosebi în ceea ce priveşte exemplele povestite e dar foarte adevărată zicătoarea latină, «Exempla trahunt!» Exemplele din cărţi adimenesc, şi e chestiune de prudenţa, ca în deosebi în povesti-

www.dacoromanica.ro

rile făcute pentru copii să ne mărginim numai la exemple bune, căci numai acestea-l arată pe om cum el în adevăr trebue să fie, ear exemple rele i se dau destule în viaţa de toate zilele.

Exemplul bun e însă o faptă oarecum firească, un lucru mai mult ori mai puţin obicinuit, care nu poate să fie atât de interesant ca exemplul rău, care e faptă mai mult ori mai puţin surprinzătoare. Ceea ce ne fura atenţiunea şi ne emoţionează e partea individuală a omului intrat în luptă cu slăbiciunile sale, şi de aceea suntem ispitiţi a-l prezenta pe om în toată golatatea individualităţii lui, păcătuind, biruit şi răpus de propria lui nemernicie, eară nu ieşind învingător. Pretindem, ce-i drept, a voi să moralisăm societatea şi-i facem de râs ori chiar urgisiţi pe cei ce păcătuiesc, arătăm grelele suferinţe, la care duce păcatul, — înspăimântăm pe alţii, ca prin reacţiune să fie încă mai staruitori în căile cele bune. Da, dar i-am deprins pe cititori să vadă ceea ce se ascunde şi am produs în inimile lor urâtul simţământ, că e osândit omul să treacă păcătuind prin viaţă şi altfel nu se poate, — ceea ce nu-i adevărat.

Cu multă bagare de seamă avem deci să ne folosim în educaţiune de asemenea exemple, care

www.dacoromanica.ro

numai la oameni cu judecata pot să produca prin reacțiune un bun efect, dar pentru tinerime sunt ispitiri.

4. Pedepsele.

Pedeapsa e în înțelesul obicinuit al cuvântului răsplata dreaptă a faptei rele; în educațiune însă ea e un mijloc de îndreptare, de care ne folosim numai atunci, când e nevoie sa-l ajutăm pe copil a se stapâni pe sine, deci în adevăr nu ca educatori, ci ca crescători.

Câta vreme educatorul știe să-și păstreze iubirea și autoritatea și să-l ferească pe copil de exemple rele, pedeapsa e de prisos, caci pedeapsa fireasca, adequată și cu desevârșire dreapta e mâhnirea dată pe față a educatorului.

Nevoia vre-unei alte pedepse se ivește numai când copilul nu iubește în destul, când educătorul inspiră frică, dar nu are adevărată autoritate, ori când ispitirile sunt prea multe și prea mari. și, pedepsind, educatorul e cuprins totdeauna de simțamântul, că vinovat e el însu-și și ca cu cât mai des pedepsește, cu atât mai vârtos își dă de gol lipsa de pricepere ori de purtare de grijă.

Nici un om cu minte nu poate pedepsi fără de

www.dacoromanica.ro

nici o pregătire, şi aproape totdeauna pedepsele sunt dictate mai nainte de a fi fost sevârşită fapta şi anume în forma «Dacă o vei mai face aceasta, vei primi pedeapsa cutare!»

Se 'ntâmplă adese ori, ca pedeapsa dictată în o clipă de supărare să fie prea aspră. Nu-ţi rămâne decât s'o execuţi, ceea ce e foarte *jignitor*. Ca să scap de supărările de felul acesta, eu de obiceiu mă făceam, că nu am văzut şi nu ştiu, că fapta oprită a fost săvârşită, dar eram cu atât mai supărat şi în acela-şi timp de o particulară bunăvoinţă.

Rar de tot mi s'a 'ntâmplat, ca cel vinovat să nu vie după un timp oare care la mine, ca să-mi zică: «Dă-mi, te rog, pedeapsa, dar nu mai fii supărat:»

E învederat, că pedeapsa nu numai erà de prisos, dar ar fi fost şi stricăcioasă.

Dacă nu te iubeşte înse, ori dacă n'ai autoritate, copilul uşor ia pedeapsa drept act de răsbunare şi se 'nrăieşte; dacă pedeapsa mai e şi prea aspră, rămâne amărăciunea în inima copilului şi părere de rău în inima părintelui, ear dacă pedeapsa e prea uşoară, nu se face pace. Educatorii, care nu pedepsesc îndeajuns, sunt cei ce strică copiii cu prea dese pedepse şi tot n'ajung să se împace cu ei.

www.dacoromanica.ro

Nu există copii răi, ci numai copiii stricați, ear vinovați sunt cei ce îi lasă să se strice și astfel sunt nevoiți a recurge la pedepse.

Pentru-ca pedeapsa să fie mijloc de îndreptare avem să ținem seama de trei lucruri : 1) rostul ei, 2) măsura ei și 3) felul ei.

a) Rostul pedepsei.

Chiar dacă n'am admite, că pedeapsa e un act de împăcare prin căință și spășire, în educațiune ea numai act de asemenea împăcare poate să fie. Ea nu poate să îndrepteze decât fiind potrivită cu vina, cu firea copilului și cu împregiurările, în care a fost sevârșită fapta.

Nu ne este iertat să pedepsim pe copil când el însu-și nu se poate simți vinovat, — pentru o greșală, pentru o pripire, pentru o lipsă de îndemânătăcie, o negligență, pentru o suprindere, în genere pentru o faptă, pe care a săvârșit-o fără ca să-și fi putut da seamă, că e rău ceea ce face și că are să ne mâhnească prin fapta lui.

Pentru-ca să poată aveà rost pedeapsa, trebue să existe între educator și copil un fel de învoială, un fel de rămășag, prin care copilul se leagă a nu sevârși fapta și a se supune pedepsei, dacă cu toate aceste o va fi săvârșit. — El

www.dacoromanica.ro

însu-şi pe sine are să se pedepsească, şi sunt foarte mulţi copii, care, săvârşind fără de ştirea noastră vre-o faptă oprită, vin din propriul lor îndemn să-şi mărturisească păcatul şi să-şi ceară pedeapsa. — Aşa numai pentru-că vrem ori pentru-că suntem supăraţi nu avem să-i pedepsim.

Nu fapte, ci deprinderi rele sunt ceea ce ne sileşte să pedepsim: nu pentru-că a făcut, ci pentru-ca ear a făcut îl pedepsim, ear aceasta nu ca să-l resplătim, ci ca să-l ajutăm a se stăpâni să nu mai facă şi să-şi fortifice voinţa.

Il facem deci pe copil, înainte de toate, să înţeleagă, că e rea fapta, şi să iea hotărârea de a n'o mai săvârşi; îl luăm apoi în mai apropiată priveghere şi-l ajutăm să fie mai stăruitor în stăpânirea de sine şi mai resistent faţă cu ispitirile: pedeapsa urmează numai după ce toate aceste bune silinţe au rămas zadarnice. Nu vina, ci slăbiciunea o avem în vedere, şi nu de frică, ci de ruşine şi din dorinţa de a se înălţa în gândul său şi în al educatorului are el să se îndrepteze.

Aşa ar trebui să fie aplicată ori şi ce pedeapsă, şi e mai presus de orişice îndoială, că numărul făcătorilor de rele ar scădea, dacă vinovaţii, judecaţi şi osândiţi o dată, ar fi lăsaţi în libertate, ţinuţi sub priveghiere şi trataţi cu deosebită bunăvoinţă, ear pedeapsa s'ar executa numai

www.dacoromanica.ro

după ce în ciuda acestei bunăvoințe cel osândit la ea sevârșește ear vre-o faptă neiertatată.

b) Măsura pedepsei.

Dacă e adevărat, că pedeapsa e act de împăcare, măsura dreaptă a ei e mărimea mâhnirii: pedepsim atât, ca să ne treacă supărarea, nici mai mult, nici mai puțin.

Orișicare pedeapsă e deci atât individuală, cât și casuală: numai și numai pentru că fapta e aceași nu putem aplica aceași pedeapsă nici unor copii deosebiți, nici aceluia-și copil în două deosebite casuri, nici în deosebite împregiurări, și nu se poate nimic mai nerațional decât să stabilești regule fixe în ceea ce privește măsura pedepsei pentru copii.

Intr'un fel podepsim pe copiii mai mici și într'altul fel pe cei mai mari, — într'unul pe cei potoliți și mai simțitori și într'altul pe cei de o fire mai năvalnică și mai tari, — într'unul pe băieți și 'ntr'altul pe fete, într'un fel între patru ochi și într'altul în fața altora, într'un fel în zi de lucru și într'altul în zi de sărbătoare, și nici o dată nu vina ea singură ne dă măsura pedepsei. Copilul de fire năvalnică e, de exemplu, mai puțin vinovat decât cel potolit; îl pedepsim cu toate

www.dacoromanica.ro

aceste cu mai multă asprime. Tot mai puţin vinovat e şi copilul, care în mijlocul unei societăţi stricate ia apucături rele, dar îl pedepsim şi pe el cu mai multă asprime, dacă nu putem să-l isolăm. Din contra, în societate ori în zi de sărbătoare vina e mai grea, dar pedeapsa e mai uşoară.

Nu e numai mâhnirea, ci totodată şi grija, temerea şi simţământul grelei răspunderi ceea ce-l împinge pe educator spre pedepse. După-ce vede, că silinţele lui bune sunt zadarnice, el vrea să-şi piardă răbdarea şi să-şi dea pe faţă supărarea, se simte dator s'o facă aceasta, nu-i mai rămâne altă scăpare, şi pedeapsa e darea pe faţă a acestei supărări bine întemeiate şi pornite din cel mai curat îndemn, cea mai dureroasă dovadă de iubire.

Altfel de pedepse, care nu sunt darea pe faţă a unei asemenea supărări, n'au nici o măsură firească şi sunt acte de brutalitate.

c) Felul pedepsei.

Fiind forma, în care se dă pe faţă nemulţumirea educatorului, pedeapsa atârnă în ceeace priveşte felul ei de la vârsta, de la sexul şi de la tem-

www.dacoromanica.ro

peramentul copilului, precum și de la împregiurările, în care e aplicată.

De oare-ce scopul pedepsei e să-l ajutăm pe copil a se stăpâni pe sine, e lipsă de bun simț să pedepsim copii, care nu sunt în stare să se stăpânească, cum sunt cei prea mici ori cei bolnavi ori chiar și numai bolnăvicioși.

Copilul ajunge însă foarte în curând să-și dee seamă, dacă educatorul e ori nu mulțumit de el, și de aici înainte cea mai rațională pedeapsă e darea pe față a acestei nemulțumiri fie prin gesturi, fie prin mustrări, fie chiar și numai prin o căutătură. Copiii de tot mici, dacă iubesc, încep să plângă când educatorul se uită supărat la dânșii. Cu atât mai vârtos se simt pedepsiți copiii mai mari, și sunt foarte mulți copiii, care în educațiunea rațională n'au nevoie de altă pedeapsă.

Mărimea acestei pedepse raționale nu ni-o dă mărimea nemulțumirii, ci stăruința mai mult ori mai puțin îndelungată a ei, însă fără ca să înceteze purtarea de grijă și bunavoința educatorului. Pedepsiți astfel, copii câtu-și de puțin bine crescuți se stăpânesc cu tot dinadinsul și-și dau toată silința, ca prin ascultare și prin bune purtări să-l facă pe educator iertător, și tocmai această îndreptare prin sine însu-și e scopul pedepsei.

Numai copii cu desevârșire părăginiți au la vârstă

www.dacoromanica.ro

mai înaintată nevoe şi de alte pedepse, şi pe aceştia de obiceiu numai nevoile vieţii mai pot să-i ducă spre îndreptare.

Sunt însе între copiii mai mici, cam până la şapte ani, foarte mulţi, care nu înţeleg, nu vor să înţeleagă ori iau cu oare-care nepăsare nemulţumirea educatorului.

Primul grad de pedeapsă e pentru aceştia, că-i lipsim de mulţumiri nevinovate, cu care i-am deprins.

Ori şi care educator înţelept îşi dă silinţa de a le face copiilor viaţa plăcută deprinzându-i cu plăceri potrivite cu vârsta, sexul şi temperamentul lor, precum şi cu împregiurările, în care trăiesc. Cu cât mai bine îl cunoaştem dar pe copil, cu cât mai bine îi ştim slăbiciunile şi cu cât mai multă silinţă ne dăm spre a-i face viaţa plăcută, cu atât mai uşor scăpăm de nevoia de a-l pedepsi altfel decât lipsindu-l de mulţumiri, căci cei mai mulţi dintrè copii se simt pe din destul pedepsiţi prin aceasta. — Il deprindem chiar din adins cu anumite mulţumiri, ca să-l putem lipsi de ele când nu se poartă bine.

Pentru toţi copiii e, de exemplu, o mulţumire bine-făcătoare să le spunem poveşti. Nu pierd nimic, dacă atunci, când nu se poartă bine, le refuzăm mulţumirea aceasta.

www.dacoromanica.ro

Copiilor le plac dulcețurile și prăjiturile fiind-că au nevoie de mulți calorii. Le lăsăm dar în măsura cuvenită mulțumirea aceasta, dar li-o refuzăm când nu se poartă bine.

Copiii țin la jucărelele lor, — lucru foarte bun; îi lipsim pe un timp oare-care de ele când nu se poartă bine.

E vie și firească bucuria copiilor când îi luăm la plimbare: nu-i luăm când nu se poartă bine.

E nesfârșit șirul exemplelor de felul acesta.

Sunt copii neastâmpărați, lipsiți de atențiune, îndărătnici, neascultători, ori cu deosebire năvalnici, care nici așa nu înțeleg. Față cu aceștia nu ne rămâne decât să alegem pedepse mai aspre, ca să le arătăm, că în adevăr suntem supărați.

Aceste atârnă dela împrejurări și dela individualitatea copilului.

Bună, e, în genere, pedeapsa, dacă-l face pe copil să se căiască și să iee hotărîrea de a se îndreptă, iar rea, dacă-l face nepăsător, îl umilește, îl îndârjește, îl face să piardă prea mult timp ori îl împedecă chiar în desvoltarea lui trupească ori sufletească.

La urma urmelor, au dreptate aceia dintre pedagogii germani, care, luând pe om drept o ființă, bătăioasă, consideră bătaia drept cea mai scurtă, cea mai expeditivă și și cea mai firească pedeapsă

www.dacoromanica.ro

în casurile de mare nevoie, drept cel mai bun act de împăcare.

Nu e, se înţelege, vorba de schingiuiri, ci de manisfestarea în această formă omenească a nemulţumirii: faci ca şi când l'ai fi bătând şi-l arzi ca să-l usture, numai când vezi, că tot nu i s'au potolit nervii.

In tot cazul pedeapsa are să fie scurtă şi imediată. Ea nu se poate amână de azi pe mâne.

Sunt fără îndoială cazuri, în care e bine să amânăm pedeapsa, dar pedeapsa ast-fel amânată nu se mai execută, ci-i zicem copilului, când iar se face vinovat.

«Stai, că mai avem şi-o socoteală veche!» şi-l pedepsim pentru vina actuală.

Pedeapsa are să-l doară pe copil, să-l moaie şi să-l facă mai ascultător, n'are însă să-l răneasscă, nici în trupul, nici în sufletul lui, şi tocmai în urma pedepsirii au să fie mai strânse legăturile dintre el şi educatorul, care-l mângâie în toată sinceritatea, căci mare în adevăr e durerea de a fi nevoit să pedepseşti.

5. Recompensele.

Recompensă e răsplata faptei bune, în viaţa morală mulţumirea de a o fi săvârşit, iar în edu-

www.dacoromanica.ro

caţiune mulţumirea educatorului, şi ceea ce de obiceiu numim recompensă e numai forma, în care se dă pe faţă mulţumirea aceasta.

Copilul, a căruia iubire am ştiut s'o păstrăm, se simte pe din destul răsplătit, dacă ne uităm cu drag la el, îl mângâiem ori îl lăudăm fie între patru ochi, fie în faţa altora pentru buna lui purtare.

In această recompensă firească e o mulţumire ndoită : mulţumirea de a fi săvârşit fapta şi mulţumirea de a-l fi mulţumit pe educator, cel ma puternic îndemn spre bune purtări. De aceea recompensele sunt mai puternice mijloace de educaţiune şi fac de prisos pedepsele, dacă ştim să ne folosim de ele.

Avem, înnainte de toate, să ne stăpânim firea şi să fim cât se poate de cumpăniţi în ceea ce priveşte darea pe faţă a mulţumirii noastre.

E o plăcere nevinovată să-ţi săruţi copilul, să-l mângâi, să-l îmbrăţişezi ori să-l lauzi când ai de ce: firea ne porunceşte însă să renunţăm la asemenea plăceri, să ne împărtăşim de ele numai când voim să răsplătim purtări în adevăr bune şi să-i dăm copilului dovezi de iubire numai când el e bolnav, cuprins de vre-o durere mai adâncă ori după ce l-am pedepsit.

Alt-fel semnele de mulţumire şi dovezile de

www.dacoromanica.ro

iubire-şi pierd farmecul şi puterea. Răsfăţaţi, cei mai buni copii se fac încetul cu încetul îndrăzneţi şi exigenţi, şi abusul de recompense duce la pedepse.

Încă mai îndeplin se simt copiii recompensaţi dacă le dăm voia să aibă mulţumiri mai mult ori mai puţin neobicinuite ori le lăsam libertatea de a face ce vreau — anume pentru-că au avut b ne purtări. Mai ales aşa ajungem sa-i cunoaştem şi să ştim, cum avem să-i tratăm.

Una din cele mai raţionale forme pentru recompensare este iertarea pedepselor, pe care le dictam, dar ne rezervăm a le executà numai dacă copilul nu se va fi purtat bine.

Daruri numai rar de tot şi în casuri excepţionale avem sa le facem copiilor drept recompense.

Cu desăvârşire rau, un act de rea credinţă, e să presentăm drept recompensă ceea ce şi altfel trebue să-i dăm copilului, hrană, îmbracaminte şi altele de felul acesta. Putem să zicem, că i le dăm cu toate că nu s'a purtat bine, dar nu să-l recompensăm prin ele. Darurile, în genere, nu sunt recompense, ci dovezi de iubire, pe care le refuzăm celui ce ne mâhneşte, dar nu le întrebuinţăm ca mijloc de adimenire.

Un abuz neiertat e să făgăduim recompense

www.dacoromanica.ro

espre a „stimula“ amorul propriu ori ambițiune copilului.

Stăpânit de egoism, de amor propriu, de vanitate ori de ambițiune, copilul își va da fără îndoială silința să obție «premiul de încurajare»; dar se va deprinde cu gândul cu desăvârșire falș, că'n lumea aceasta împlinirea datoriei se răsplătește, va pierde simțimântul de datorie și se va face un om pizmatareț și vecinic nemulțumit, care trăiește în harță necurmată cu semenii săi.

Din dragoste către ai săi are să-și facă copilul datoria, dacă e vorba să iasă din el om, care lucreaza cu toată inima.

INCHEIERE.

Cei ce vor fi citit cu luare aminte și cu oarecare buna-voință această prea scurtă și nepretențioasă dare de seamă vor fi rămas fără îndoială cuprinși de simțemântul, că toate au fost expuse 'n grabă mare și că sunt încă foarte multe cestiuni privitoare la educațiune, care n'au fost nici macar atinse.

Așa și e în adevăr.

Ne-am dumirit în vorbe pe cât s'a putut de puține asupra deosebirii, pe care chiar și fără ca să ne fi dat seama o facem între creștere și edu-

www.dacoromanica.ro

caţiune şi asupra importanţei hotărâtoare, pe care educaţiunea raţională o are nu numai pentru fie-care individ în deosebi, ci şi pentru viaţa obştească.

Am văzut apoi, care e scopul urmărit prin educaţiune şi cum se prezentă acest scop din cele patru puncte de vedere, cel fizic, cel moral, cel intelectual şi cel profesional.

Am analizat, în sfârşit, mijloacele, de care în educaţiunea raţională ne folosim pentru ca să ajungem la acest scop.

Toate aceste nu puteam să le facem fără ca să ne răzemăm pe câte-va principii generale în ceea ce priveşte rostul vieţii omeneşti şi temeliile a toată rânduiala morală.

Rămâne acum să mai vedem şi cum anume se urmează în amănuntele ei lucrarea practică în ceea ce priveşte educaţiunea fizică, cea morală, cea intelectuală şi cea profesională.

Această dare de seamă e numai o scurtă introducere pentru înţelegerea unei lucrări mai mari, care va urmă şi ea, dacă va fi trebuinţă de dânsa

De patru-zeci de ani, de când iau parte la viaţa culturală românească, am auzit mereu pretutindenea plângerea, că stăm rău şi mergem din rău în şi mai rău. Mai ales în timpul celor din urmă câţi-va ani a fost foarte greu să găseşti un om, care nu se uită cuprins de vie îngrijorare în

www.dacoromanica.ro

viitor. Chiar și aceia, care în public vorbesc despre progresele realizate, între patru ochi își mărturisesc viiua îngrijorare în ceea ce privește viitorul.

Această generală recunoaștere este și ea singură destulă dovadă, că, ori și cât de rău vom fi stând, suntem porniți spre bine.

De unde vine, la urma urmelor, răul, de care ne plângem!

In viața de stat dispunem noi înși-ne de noi și de ale noastre și am făcut progrese formale foarte însemnate.

Organizațiunea noastră socială nu e mai prejos de-a altor popoare.

Starea noastră economică nu e nici ea mai rea decât a țărilor de dimprejur.

Răul e în oameni și numai în oameni, care abuzează, risipesc, le strică toate, se încurajează unii pe alții în relele apucături și se dușmănesc între dânșii.

Ceea ce ne lipsește nouă e numai rânduiala morală, iar pe aceasta ni-o dă, dac'o voim cu tot dinadinsul, un relativ scurt period de educațiune rațională.

Dac'așî fi zis'o aceasta sunt acum vre-o zece ani, așî fi grăit în pustiu: azi tot sunt oameni, care îmi dau dreptate și mâne vor fi mai mulți.

www.dacoromanica.ro

Trăim noi Românii de atâta timp şi voim să mai trăim: trebue neapărat să pătrundă şi să ajungă în cele din urmă între noi la stăpânire gândul, că atât fericirea fie-căruia, cât şi binele obştesc cer, ca părinţii buni şi în deosebi mumele devotate sa se bucure de stima, de iubirea şi de sprijinul tuturora.

După ce va fi pătruns gândul acesta, va fi sosit şi timpul pentru lucrarea mai mare, de care azi puţini vor fi simţind trebuinţă.

www.dacoromanica.ro

25. **H. S. Olcott.** — Catechismul Bisericei Buddhiste de Miază-zi.
26 **Alphonse Daudet** — Niverneza.
27. **Louis Jacolliot.** — In ţara fachirilor.
28—29. **Prosper Mérimée.** — Colomba Vol I şi II
30. **Dr. Andrei Iliescu-Lespezi.** — Căsatoria faţă de ştiinţă.
31. **O. Pursch.** — Maeştrii muzicanţi.
32. **Fridtjof Nansen.** — Spre Pol.
33. **Artur Gorovei.** — Datinele noastre la naştere.
34. **Guy de Maupassant.** — Cei dintâi fulgi.
35. **Z. Bârsan.** — Nuvele.
36. **Scarlat Georgescu.**—Cartea Poporului sau Drepturi şi Datorii.
37. **J.-A. Candrea.** — Din Bătrâni.
38. **A. Dumas-Tatăl.** — Strigoiu Carpaţilor.
39 **L. Adam.** — Voia mării.
40. **Victor Anestin.** — Stelele.
41. **G. Vega.** — Fire de Tigroaică.
42. **I. Ciocârlan.** — Vis de Primăvară.
43. **Jules Claretie.** — Mansardă
44. **Emile Zola** — Două Nuvele
45. **Ioan Slavici.** — Educaţia Raţionala.
46. **Ioan Slavici.** — Educaţia Fizică.
47. **L. Tolstoi.** — Amintiri din Sevastopol.

www.dacoromanica.ro

Biblioteca Minervei

a 30 bani numărul

Cuprinzând atât opere datorite scriitorilor noştri celor mai de merit, precum şi traduceri, după capodoperile străinătăţii.

■ ■ ■

Lipsa unei asemenea biblioteci, conştiincios întocmită, şi româneşte redactată, se simţea prea mult, ca publicul cititor să mai poată aşteptă.

Dacă «Bibliotecile» de până acum, întemeiate numai în vederea câştigului bănesc, şi-au creat cititorii lor, cu atât mai mult avem încrederea că BIBLIOTECA MINERVEI, ale cărei scopuri sânt din cele mai curate, îşi va creă pe ai săi.

Spre acest scop, BIBLIOTECA MINERVEI necruţând nici un sacrificiu:

VA APĂREA LA DATE FIXE ŞI NESCHIMBATE, VA PUBLICA ADEVARATE LUCRARI DE MERIT, şi nu va nesocotì nici una din cererile cititorilor săi.

Librăria editoare «MINERVA»
B-dul Academiei 3. — Bucureşti.

I. 8665.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro